

NAŠA LUČ

M E S E Č N I K Z A S L O V E N C E P O S V E T U

JANUAR 2023

letnik 72, številka 1

4

POGOVOR

Zamejstvo v družabnih igrah

8

ZAKLADI SLOVENSKE UMETNOSTI

Pokrajinski muzej Ormož–Ptuj

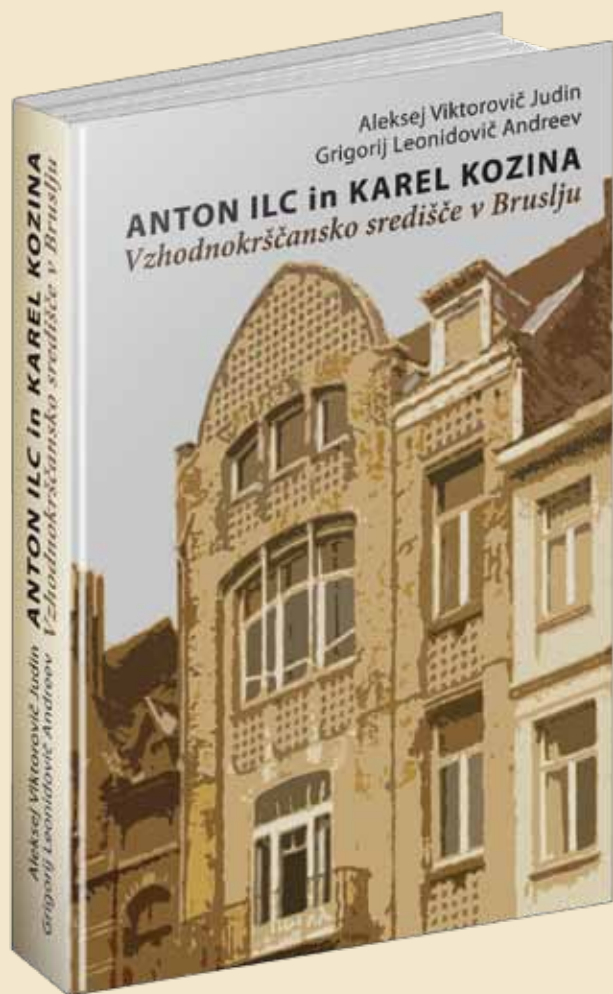

12

FOTOTEKA RAFAELOVE DRUŽBE

Slovenski oder v Argentini – SOVA

pravkar
izšlo

Aleksej Viktorovič Judin
Grigorij Leonidovič Andreev

Anton Ilc in Karel Kozina

Vzhodnokrščansko središče v Bruslju

Znano je, da je komunistični režim začel po oktobrski revoluciji na splošno in sistematično preganjati kristjane z namenom, da izkorenini religioznost iz ljudstva. Vera naj bi bila ostanek mračnjaške preteklosti, medtem ko naj bi bil znanstveni marksizem svetovni nazor prihodnosti. Ta vladna propaganda je delovala predvsem v vzgoji od osnovne šole do univerze. Pred tem intelektualnim nasiljem so bili verniki nemočni. Verske publikacije so bile prepovedane, medtem ko so tiskali na tisoče protiverskih knjig in revij.

V tej situaciji so zahodni kristjani skušali pomagati ruskim pravoslavnim vernikom s tiskanjem teoloških knjig s pretežno apologetsko vsebino, ki naj bi odgovarjala na napade ateistične ideologije. Ta načrt sta zasnovala in izvedla prav naša rojaka Ilc in Kozina.

Kardinal dr. Franc Rode

Izdala: Rafaelova družba in župnija Ribnica
Naročila za Slovenijo: narocila@druzina.si, 01/360-28-28
Naročila za tujino: jpucej@msn.com, +49 173 9876 372

*Uredništvo Naše luči
želi vsem svojim bralcem
blagoslovljeno leto 2023.*

NAŠA LUČ

Glasilo Zveze slovenskih izseljenskih duhovnikov, diaconov in pastoralnih sodelavcev v Evropi za verska, kulturna in narodna vprašanja

Izdajatelj: Zveza slovenskih izseljenskih duhovnikov in Rafaelova družba • Založnik: Družina, SI-Ljubljana, p. p. 95 • Glavni urednik: Janez Pucelj, München, Nemčija • Odgovorni urednik: Lenart Rihar, Ljubljana • Uredništvo: Rafaelova družba, Naša luč, Poljanska c. 2, SI-1000 Ljubljana, tel.: 01/438 30 50, e-naslova: rafaelova.druzba@siol.net in jpucej@web.de • Uprava: Krekov trg 1, SI-1000 Ljubljana, tel. 01/360 28 28 • Jezikovni pregled: Vida Frelih • Revijo podpira vladni Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

CENA IZVODA: 2,70 EUR • CELOLETNA NAROČNINA ZA SLOVENIJO: 29,70 EUR • CELOLETNA NAROČNINA (za pošiljanje iz Slovenije): Evropska zveza 40,59 EUR • Švica 53,90 CHF • Velika Britanija 34,54 GBP • Avstralija 55,66 AUD • Kanada 54,45 CAD • ZDA 53,35 USD. V ceno je vštete 5 % davek na dodano vrednost in ustrezna poštnina, ki velja za pošiljanje z navadno redno pošto. Cena za letalsko pošiljanje je 45,43 EUR • CELOLETNA NAROČNINA PRI POVERJENIKIH: Evropska zveza 35 EUR • Švedska 320 SEK • Švica 45 CHF • Velika Britanija 28 GBP • CELOLETNA NAROČNINA (za pošiljanje iz Münchna): Evropska zveza 35 EUR, plus poštnina • PLAČILO NAROČNINE: Naročniki v Sloveniji ter prejemniki po pošti v Sloveniji, na transakcijski račun pri NLB dd.: 02014-0015204714, DRUŽINA, d. o. o., s pripisom za Našo luč, IBAN SI56 0201 4001 5204 714, SWIFT LJBAS12X • Naročniki, ki prejemajo revijo s slov. misije, plačajo župniku. • Naročniki po Evropi in svetu (pošiljke iz Münchna) nakažejo na račun: J. Pucelj - KirStift, BIB Essen eG, IBAN: DE96 3606 0295 0020 9400 26, BIC (Swift): GENODED1BBE, namen: za Našo luč.

Oblikovna zasnova: Klemen Kunaver • Grafična priprava: Družina d. o. o. • Naslovnica: Zimska pravljica, foto Aleksander Čufar • Tisk: tiskano v Sloveniji.

Rafaelova družba, Naša luč, Poljanska 2, SI-1000 Ljubljana, tel.: (+386) 1 438 30 50, e-naslov: rafaelova.druzba@siol.net
www.rafaelova-druzba.rkc.si • Poslovni račun pri NLB d. d.: 02014-0253581535, voditelj: Lenart Rihar

Zveza slovenskih izseljenskih duhovnikov, diaconov in pastoralnih sodelavcev v Evropi

Liebigstr. 10, 80538 München, T (*49) 089 2193 7900, M 0173 9876 372, F (*49) 089 2193 79016, predsednik: msgr. Janez Pucelj

POGOVOR	4
Slovensko zamejstvo in Slovenija v 4 družabnih igrah	
ZAKLADI SLOVENSKE UMETNOSTI	8
Pokrajinski muzej Ormož–Ptuj	
SLOVENIJA, NAŠ SKUPNI DOM	
Premisleki, Novice	9
Črno leto slovenske demokracije	10
JEZIKOVNI KOTIČEK	11
Gasilec	
FOTOTEKA RAFAELOVE DRUŽBE	12
Slovenski oder v Argentini – SOVA	
ŽUPNIJE	13
ZGODBA	23
KRIŽANKA / MALO ZA ŠALO	24

Je kaj novega?

Novo leto, seveda. In obetamo si zares marsikaj na novo pri sebi in svojem okolju in v svetu blizu in daleč na zemeljski obli. Upanje nas krepi, stvarnost tega sveta pa kmalu ohladi. In vendar upamo na najboljše. Taka so tudi naša voščila. Verni ljudje zaželimo tudi Božjo pomoč, ker priznavamo svojo človeško slabost.

Vse delam novo. Tako zapoveduje Duh Božji v knjigi Razodetja. Govori o novem svetu, o Božjem kraljestvu, ki ga je zagotovil ljudem Jezus Kristus. To je svet presežnosti duha, ki sprejema in upošteva oboje, kar smo: telesno in duhovno. V veri vemo, da nam je zagotovljen dostop v ta svet, pot do cilja pa je za človeka nekoliko zahtevna. Težavnostno stopnjo oceni po svoji meri vsak vernik zase. V veri in pogovoru z Bogom nastajajo osebna razmerja med človekom in Njim. On je neposredni delivec vseh darov, ki jih izražamo v voščilih drug drugemu. Za spoznanje in razumevanje teh darov je potrebna poslušnost vere in Božja podpora, milost. Poslušnost vere je dejansko zaupanje, da Božja beseda ne zavaja in ne zahteva preko mere človekovih sposobnosti. Vabi pa vedno k udeležbi na poteh rasti vere in zaupanja s potrpljenjem in vztrajnostjo. Bog ne odneha nikoli od svoje predanosti človeku. Vse delam novo, je obljuba Svetega Duha, ki se nikdar ne ustavlja v podpori človeku, ki ga želi poslušati in mu slediti.

Krščanstvo odpira človeku nesluteni razvoj v njegovih duhovnih zmožnostih in prav tako v telesnem zdravju. Človek, okrepljen z duhovno naravnostjo na Boga, ima največje možnosti, da nudi svojim sopotnikom na zemlji odločilno podporo pri načrtih, ki jih ima z njimi Bog sam.

Oznanila 'Vse delam novo' ni treba razumeti neposredno povezano z novim letom, ki ga te dni praznično občutimo in si obetamo zadovoljstvo, mir in srečo. Po tem hrepenimo in želimo bližnjim kot prejšnja leta. Trditev iz Razodetja je bolj, kot si lahko mislimo, povezana s tem, kar se dogaja z ljudmi in stvarmi, dogodki in nedogodki tega sveta vseh dob in tudi našega časa. Ko si voščimo 'srečno in zadovoljno novo leto', je nekaj tega božjega zagotovo zraven, čeprav navadno tako določno v besedi tega ne izrazimo. Kristjan ne vošči dobrega svojemu bližnjemu drugače, kot v veri, da je največji dobitnik in edino pravo zagotovilo človekove sreče le Bog.

Naj bo torej srečno in uspešno leto, ki vanj stopamo. V resnici je novo le v pomenu, da je v vrsti prejšnjih in naslednjih. To novo bo hitro prešlo v staro in ga bo zamenjalo sledeče. Sedaj pa imamo v svojih rokah to dobo z letnico 2023. V njej lahko naredimo veliko tega, kar si na začetku voščimo. Sporočilo iz svetega pisma ima dolgoročen in učinkovit dih. V naša srca šepeta, da nismo sami, ker je Bog z nami.

Janez Pucelj

ZVEZA SLOVENSkih IZSELJENSKIH DUHOVNIKOV, DIAKONOV IN PASTORALNIH SODELAVCEV V EVROPI

ANGLIJA
SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA LONDON
62, Offley Road, LONDON SW9 0LS
T/F (*44) 020. 7735 6655
M +44 736 53 53 900 (Nataša Močnik)
http://www.skm-london.org.uk
e-naslov: info@skm-london.org.uk

AVSTRILIJA
SLOVENSKI PASTORALNI CENTER DUNAJ
Einsiedlergasse 9-11, 1050 WIEN
M (*43) (0)660-657-94-33
duhovnik: Matija Tratnjek
e-naslov: info@spc-dunaj.net
www.spc-dunaj.net

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA GRADEC
Mariahilferplatz 3, 8020 GRAZ
T (*43) 0316. 7131 6924
župnik: p. mag. Jože Lampret OFMConv

PREDARLSKO
oskrbuje: mag. David Taljat (glej Švica)

SLOVENSKA KAT. MISIJA ŠPITAL
Drau Marienkapelle, Villacherstr., SPITAL
župnik: mag. Jože Andolšek
Št. Primož 65, 9123 Št. Primož
T (*43) 042. 3927 19

BELGIJA, NIZOZEMSKA IN LUKSEMBURG
SLOVENSKI PASTORALNI CENTER BRUSELJ
Av. de la Couronne 206
1050 Bruxelles / Ixelles
T (+32) 02. 64 77 106
M (*32) 0489. 783 532
župnik: dr. Zvone Štrubelj
e-naslov: zvones@gmx.de

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA EISDEN
Guill. Lambertlaan 36, BE 3630 EISDEN
T/F (*32) 089. 7622 01
župnik: Gregor Semrl
e-naslov: semrl.gregor@gmail.com

FRANCIJA
DELEGATURA – AUMONERIE NATIONALE DES
SLOVÈNES DE FRANCE
Moulin de Thicourt, 57380 THICOURT
Tel – Fax (*33) 03. 8701 0701
e-naslov: kaminjoseph@aol.com

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA PARIZ
3, Impasse Hoche, 92320 CHATILLON
T (*33) 1 42 53 64 43,
župnik: dr. Zvone Štrubelj (glej SPC Bruselj)
diakon Ciril Valant: 32, rue de la Guilloire,
78720 La Celle les Bordes. Tel: 01 34 85 26 66
e-naslov: valant.ciril@wanadoo.fr

SLOVENSKA KAT. MISIJA MERLEBACH
14, r. du 5 Decembre, 57800 MERLEBACH
T (*33) 03. 8781 4782,
T mlin (*33) 03. 8701 0701
župnik in delegat: Jože Kamin,
e-naslov: kaminjoseph@aol.com

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA NICA
6, rue Vernier, 06000 NICE
T (*33) 4. 9388 5851, F (*33) 4. 9388 5851
župnik: Štefan Cukman
e-naslov: scukman@club-internet.fr

HRVAŠKA
SLOVENSKA KAT. SKUPNOST ZAGREB
oskrbovana iz Slovenije. Informacije:
dekan Anton Trpin, T (*386) 07 338 00 15
Trubarjeva 1, 8310 Šentjernej
e-naslov: zupnija.sentjernej@rc.k.si

ITALIJA
SLOVENSKA KATOLIŠKA SKUPNOST RIM
Via Appia Nuova 884, 00178 ROMA
T (*39) 06.7184 744, F. 06. 712 99 910

SLOVENSKA KAT. SKUPNOST MILANO
cerkev Corpus Domini, ul. Canova 4
informacije: Karel Bolčina, M (*39) 338 195 8889
e-naslov: donkarel@tiscali.it

NEMČIJA
KOORDINACIJA DUŠNEGA PASTIRSTVA
SLOVENCEV PO SVETU
govorec: msgr. Janez Pucelj
Liebigstr. 10, 80538 München
T (*49) 089.2193 7900, M 0173.9876 372
F (*49) 089. 2193 79016
e-naslov: jpucelj@msn.com
jpucelj@web.de

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA BERLIN
Kolonnenstr. 38, 10829 BERLIN
M (*49) 175.2462 425
župnik: Izidor Pečovnik
e-naslov: izidor.pecovnik@erzbistumberlin.de

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA ESSEN
ne obstaja več.
Vse informacije dobite pri koordinacijski službi
in http://www.slomisija-essen.de/

SLOVENISCHE KATH. SEELSORGE – LIMBURG
Hühnerweg 25, 60599 FRANKFURT
T (*49) 0178 9755991;
duhovnik: p. Andrej (Andrzej) Koch
e-naslov: koch.andrzej@gmail.com

SLOVENSKA KAT. MISIJA MANNHEIM
ne obstaja več.
Vse informacije dobite pri koordinacijski službi
(glej zgoraj).

SLOVENSKA KAT. MISIJA STUTTGART
Stafflenbergstr. 64, 70184 STUTTGART
T (*49) 0711. 2328 91, M 0178. 4417 675
F (*49) 0711. 2361 331
www.skm-stuttgart.de
župnik: Aleš Kalamar
T (*49) 0711. 5489 8064, M 0176. 8450 9228
e-naslov: aleskalamar@gmail.com
župnik v pokojju: Martin Retej
e-naslov: reteljmartin@gmail.com
M 0049 173 4772 422

SLOVENSKA KAT. MISIJA AUGSBURG
Ottmarsgäßchen 8, 86152 Augsburg
T/F (*49) 0821. 979 13, M 0173.5937 313
župnik: Roman Kutin
e-naslov: roman.kutin@gmx.net

SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA ULM
Neunkirchenweg 63 A, 89077 ULM
župnik: Roman Kutin (glej Augsburg)

SLOVENSKA KAT. ŽUPNIJA MÜNCHEN
Liebigstr. 10, 80538 MÜNCHEN
T (*49) 089. 2219 41, F 089. 2193 79016
www.skgmuc.com
e-naslov: slowenischsprachige-gemeinde.muenchen@
ebmuc.de
župnik: Janez Pucelj; T (*49) 089. 2193 7900
e-naslov: jpucelj@msn.com
jpucelj@web.de
župnik v pokojju: Marjan Bečan
diakon Ralph Prausmüller
e-naslov: ralphprau@gmail.com

SRBIJA
SLOVENSKA KAT. SKUPNOST BEOGRAD
Župa sv. Cirila i Metoda
Požeška 35, 11030 BEOGRAD
T (+381) 11 30 56 120
MT (*381) 665 105 509
župnik: Lojze Letonja CM
e-naslov: lojze.letonja@gmail.com

ŠVEDSKA
SLOVENSKA KAT. MISIJA GÖTEBORG
Parkgatan 14, 411 38 GÖTEBORG
M (+46) (0)708 278757
T (+46) (0)31 7115421
župnik: Zvonko Podvinski
e-naslov: zvone@telia.com;
zvone.podvinski@rc.k.si

ŠVICA-LIECHTENSTEIN
SLOVENSKA KATOLIŠKA MISIJA ZÜRICH
Naglerwiesenstrasse 12, 8049 ZÜRICH
T 0041 (0)44 301 31 32, M 0041 (0)79 7773 948
spletna stran: www.slomisija.ch
župnik: mag. David Taljat
e-naslov: slomission.ch@gmail.com

Slovensko zamejstvo in Slovenija v 4 družabnih igrah

Po večletnem delu je pred nekaj tedni izšla namizna družabna igra *Slovensko zamejstvo in Slovenija v 4 družabnih igrah* – prva in (zaenkrat) edina družabna igra v slovenskem prostoru, ki vključuje tudi slovensko zamejstvo. Izdala jo je Rafaelova družba v sozaložništvu z založbo Družina. K pogovoru smo povabili glavne ustvarjalce igre, ki so podarili svoje znanje in čas, da je igra konec novembra 2022 dobila svoj epilog. To so: Lenart Rihar, Mojca Tomažič, Tina Šlajpah, dr. Damjana Kern Andoljšek, Eva Lebar in Miha Lebar. Za grafično podobo igre je poskrbela Nika Pfeifer.

> Rdeča nit, ki je unikatna in povezuje vse igre, je slovensko zamejstvo. Kakšne so pravzaprav igre, ki to temo predstavljajo na različne načine?

Mojca: Vsaka od štirih iger nosi svoj naslov, saj tematsko pokriva svoje področje. Pri igri *Ugani, kje* igralci na nemi karti Slovenije in zamejstva poskušajo pravilno umeščati kraje, reke, jezera, gorske vrhove in nekatere druge geografske pojme. *Ugani, kako* nas seznanja z zamejskimi narečnimi izrazi za obsežen nabor besed, igra *Ugani, kdaj* nas popelje med zgodovinske dogodke in osebe, pomembne za slovenski narod doma in v zamejstvu, od prazgodovine do danes. S terminologijo na področju slovenstva in zamejstva pa se seznamimo pri igri *Ugani, kaj*.

> Kako pa se je vse skupaj začelo?

Lenart: Pred časom smo več let zaporedoma organizirali učne ure o slovenskem zamejstvu po različnih srednjih šolah. Ugotavljali smo dvoje: da mladi o tem ne vedo praktično nič in – kar je veliko bolj pomembno – da jih te teme zanimajo. Seveda tudi brez te izkušnje vemo, da je poznavanje zamejstva in izseljenstva slabo. Ne samo med šolarji, ampak tudi na splošno, zlasti pri srednjih generacijah.

Podobno izkušnjo smo imeli na višarskih dnevih. Mnogi udeleženci tako rekoč niso vedeli, kaj oziroma kakšne vsebine jih čakajo, a v vseh teh petnajstih letih smo, potem ko so z nami odkrili del zamejstva ali del izseljenške problematike, dobivali same odlične odzive.

Mojca Tomažič

> Od kod ideja za igre?

Lenart: Damjana je za več skupin, ki smo jih gostili v Sloveniji ali na Višarjah, pripravila didaktični material, večinoma na temo slovenskega jezika, pa tudi širše. Vedno je bilo to dobro sprejeto. In potem smo stvari sešteli: nepoznavanje bogatega slovenskega življenja zunaj naših meja na eni strani, zanimanje na drugi in igre kot odlični, zabaven pripomoček na tretji.

> Kakšni so bili nadaljnji koraki? Kako ste začeli idejo uresničevati?

Damjana: Ideja o igrah je postajala konkretnjša leta 2018 in smo jo tistega leta tudi že objavili na razpis Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Načrt smo poimenovali Spoznavanje zamejstva skozi igro, ki lepo pove vse bistveno. Sprva smo imeli v mislih celo pet iger, a smo nazadnje videli, da je smiselno, če se omejimo na štiri področja: temeljni pojmi, jezik oz. zamejska narečja, zgodovina in geografija. Prvi »uradni« sestanek naše skupine, ki je potem delala vsa leta, je bil že januarja 2019.

> Kaj pa ekipa? Kako ste jo oblikovali?

Mojca: Zbral nas je Lenart, v ozadju pa je bila želja, da bi bilo to delo strokovno, zato smo v prvi vrsti iskali sodelavce, ki bi bili povezani s področjem zamejstva, imeli stik s pedagoškim okoljem in se ob igranju družabnih iger tudi zabavali. Brez odlične ekipe vsebinskih ustvarjalcev in grafične oblikovalke Nike tega izdelka ne bi bilo. Proces dela od prvega sestanka dalje je bil jasen. Najbolj mi v spominu ostaja, kako smo se pri delu dopolnjevali, in naši dragoceni odnosi, ki so na svojstven način rastle tudi skozi ta projekt. To ni samoumevno in za to sem res hvaležna. Od začetka ustvarjanja igre pa do izida se je ekipi, ki jo sestavljajo večinoma mlajše mamice, rodilo kar 8 otrok. Igra pa – večkrat smo se pošalili – je naš deveti otrok :). Najpomembnejše pa je, da smo skupaj vztrajali do konca.

> Omenili ste ožjo ekipo. Lahko poveste, koga ste še povabili k sodelovanju?

Mojca: Ob strani nam je ves čas stala širša ekipa, v prvi vrsti Jasmina Rihar, ki je konec oktobra tragično izgubila življenje v naravni nesreči na Kreti. Ves čas je spremljala naše delo, nas spodbujala in tudi strokovno usmerjala. Jezikovne karte so bile najprej mišljene za igranje »osla«, a je potem zanje prav ona zasnovala novo igro, za katero je napisala tudi prva navodila. Iz teh razlogov celotne igre posvečamo Jasmini. Sodelovalo pa je še veliko drugih strokovnjakov z različnih področij in informatorjev za narečne izraze, ki so bili ključni pri igri *Ugani, kako*. Podoba iger sta obogatila tudi dva slovenska ilustratorja. Če bi jih preštela,

bi bilo vseh sodelujočih okoli 25. Ne smem pa pozabiti tudi na učence, dijake in druge prostovoljce, s katerimi smo igro preizkušali. Teh pa je bilo okoli 200.

> Od prve ideje pred štirimi leti do danes se zdi res dolgo. Lahko podrobneje opišete faze nastajanja igre?

Tina: Najprej je bilo potrebno določiti tip igre, ki bi uresničil zastavljene cilje. Odločili smo se za več iger, ki so si v svojem bistvu, torej po načinu igranja, različne. V naslednji fazi je bilo potrebno pripraviti gradivo, na katerem igre slonijo, npr. pridobiti narečne izraze in pripraviti njihov nabor, pripraviti opise krajev, izbrati ključne zgodovinske dogodke ... Vsak član ekipe je prevzel eno od iger – kjer je bilo pridobivanje vsebine zahtevnejše, pa smo poprosili za pomoč, usmeritev oz. pregled dela tudi zunanje strokovnjake. Ko je bilo gradivo zbrano in urejeno, je nastal prvi osnutek

Tina Šlajpah

Še zadnja Tinina navodila pri testiranju zamejskih iger

iger. Četudi se je zdelo, da smo blizu konca, je sledilo še nekaj izredno pomembnih faz. Testiranje in izpopolnjevanje se je izkazalo kot bistveno. Sočasno je že potekal proces iskanja tehničnih rešitev – možnosti tiska, oblikovanja. Velikokrat se je zgodilo, da je rešitev na eni strani izključila že prej določen princip. Npr. najboljša tiskarska rešitev ni bila možna zaradi premajhne berljivosti, element, ki popestri igro, ni bil možen zaradi oblikovnih zahtev ipd. Na koncu pa je sledil še proces oglaševanja – na igre smo tako ponosni, da smo jih želeli predstaviti prav vsem in vsakemu. :)

> Zakaj se vam zdi, da je bilo testiranje bistveno? Kaj ste pri tem ugotovili?

Tina: Že znotraj ekipe ustvarjalcev smo videli, kako različno dojemamo navodila in imamo različne zahteve pri uporabi družabnih iger. Če smo želeli slediti cilju, da bi bila igra primerna za skupine, ki so različne po starosti in začetnem vedenju, je bilo potrebno tudi preizkušanje opraviti z raznolikimi skupinami. Igre smo preizkušali s starejšimi osnovnošolci, srednješolci, odraslimi, v različnih okoljih: v šoli, prijateljskih skupinah in med domačimi. Prav vsako preizkušanje je prineslo drugačen uvid. Zelo pomembni so bili tudi splošni začetni odzivi, npr. določeni elementi so se izkazali kot prezahtevni in so uporabnike takoj odvrnili. Navodila so bila napačno razumljena, nejasna. Zanimivo je bilo videti, kako je vsaka skupina testirancev razvila svojo dinamiko in v primeru (takrat še) nejasnih navodil sama oblikovala potek tako, kot jim je najbolj ustrezalo. To so bile dragocene informacije, ki jih brez testiranja nikakor ne bi mogli pridobiti.

> Kateri koraki so vam pri pripravi igre predstavljali največji izziv?

Miha: Največji izziv mi je predstavljala omejitev dolžine zgodovinskih opisov pri igri *Ugani, kdaj*. Pri določenih dogodkih se mi je zdelo, da s krajšanjem besedila preveč zmanjšamo natančnost opisa, zato so mi na pomoč priskočila dekleta in opise skrajšala ter preoblikovala v obliko, ki je primerna za družabno igro.

Mojca: Spominjam se dolgih pogovorov o tisku in kakšne so sploh možnosti za uresničitev vseh naših raznovrstnih želja. Imeli smo namreč veliko

zahtev zaradi specifičnih dimenzij zemljevida, ki ga ena od iger vsebuje. Poleg Slovenije namreč vključuje tudi področje zamejstva, zato so bile mere zunaj standardnih dimenzij za tisk.

Tina: Izpostavila bi dolgotrajno iskanje kompromisov. Želeli smo upoštevati mnoge vidike, ki pa so se med seboj velikokrat izključevali. Kako npr. dovolj poenostaviti navodila, da bodo jasna, a hkrati ne bodo odvrnila uporabnikov od branja, kako zajeti čim širši starostni in interesni spekter ljudi, pri tem pa nikogar izključiti, kako zasnovati igro, da bodo prijetne, zabavne, hkrati pa imele pomembno informativno plat. Ker je projekt napredoval počasi, je bilo (sploh v vmesnem obdobju, ko je bil zaključek še zelo oddaljen) potrebno tudi najti motivacijo, da ga pripeljemo do konca.

Damjana: Delo v ekipi je bilo res prijetno, konstruktivno, zato tudi najtežjim izzivom lahko mirno odzvamemo prizvok negativnega. Morda bi izpostavila to, da se je precejšnji del ustvarjanja odvijal v času epidemije, ki nam je onemogočala srečanja v živo. To je bil res svojevrsten izziv. Virtualna srečanja sicer omogočajo marsikaj, težko pa nadomestijo nekatere faze, ki so ključne pri nastajanju družabne igre: denimo preizkušanje, odločanje o grafičnih podrobnostih itd.

Lenart: Vseeno bi poudaril vsebinski vidik iger. Ta se najbolj odraža pri zgodovini in geografiji. Vsaka kartica pri teh področjih prinaša podatke, ki jih ni bilo tako lahko bodisi zbrati bodisi izluščiti. V to je bilo vloženo veliko dela, imamo pa zadovoljenje, da si bodo igralci z njimi lahko izdatno širili obzorja.

Eva: Najtežje (in hkrati najlepše) mi je sedaj, ko je igra ugledala luč sveta. Kljub temu da ni bilo vedno enostavno prilagajati družinskega urnika sestankom in pripravi vsebin za igro, sem ob izidu igre kar nekoliko otožna. Zelo bom pogrešala naša ustvarjalna prijateljska druženja, hkrati pa se veselim, da bodo ta ob novi igri še bolj sproščena in zabavna.

> Škatla je prostorna in izgleda, da je v njej veliko pripomočkov za igranje. Kaj vse najdemo, če pokukamo vanjo?

Eva: Najprej zagledamo veliko igralno podlago, zemljevid, ki nam bo prav prišel pri igri *Ugani, kje*. Priložena je kocka in 8 figur različnih barv. Več kot 500 igralnih kart je znotraj škatle razporejenih v več zvitkov, zato si moramo pred igranjem vzeti še nekaj minut, da jih razvrstimo po igrah. V ta namen so dodane prozorne vrečice, navodila pa najdemo v priloženi knjižici.

> Igra ponuja res zelo raznoliko gradivo, izdelek pa je čudovito oblikovan. Glede na obseg (veliko število kartic itd.) je takšno delo verjetno velik zalogaj za oblikovalca. Nika, si pred tem projektom že imela izkušnjo tovrstnega oblikovanja? Kako gledaš na celoten projekt, njegov potek?

Nika: Prvič, ko mi je Lenart predstavil celotno idejo, sem si že takoj predstavljala, v kakšno smer bi razvila oblikovanje, kaj bi bila »rdeča nit« celotnega projekta. Veliko oblikujem razne tiskovine, brošure ipd., ta projekt pa je bil zame čisto nova izkušnja. Že na prvem sestanku, ko so mi predstavili idejo, sem takoj vedela, da si želim biti del tega projekta. Navdušila me je že misel, da gre za družabno igro o Sloveniji in zamejstvu, prav tako je bilo čutiti veliko energije, ki jo je ekipa pokazala že takoj na začetku. Skozi celoten proces dela smo si izmenjevali zelo veliko mnenj. Lenart mi je vsako igro posebej tudi predstavil. Po predstavitvi igre sem začela oblikovati zunanost kart, ker sem

Lenart Rihar

Eva in Miha Lebar

želela, da so si karte med seboj podobne. Ideje sem vizualizirala in nato ekipi pošiljala v pregled. Menim, da je projekt tudi z oblikovalskega vidika tako dobro stekel ravno zaradi dobrega sodelovanja in komunikacije celotne ekipe.

> **Na kaj vse je treba biti pozoren pri oblikovanju družabne igre?**

Nika: Pri oblikovanju družabne igre je treba biti pozoren predvsem na ciljno publiko. Od tam naprej lahko določimo pisave in barve. Ker gre za igro, je zelo pomembno, da je tip pisave igriv, hkrati pa tudi dovolj velik in berljiv za igralce. Pred tiskom moramo biti pozorni na veliko tehničnih stvari. Tukaj sta ključno vlogo opravila tudi Lenart in Mojca, ki sta me povezala s tiskarjem in smo zadnje korake odlično izpeljali.

> **Kje ste črpali navdih? Po čem ste se zgledovali pri oblikovanju?**

Nika: Pomemben del za navdih je bil logotip Rafaelove družbe, kar je rdeča nit oblikovanja igre. Iz logotipa sem torej črpala barve, potem pa osnovni barvi dodala še druge barvne vrednosti, da so vse štiri igre med seboj tudi grafično povezane. Lahko bi rekla, da sem največ idej črpala iz logotipa, nekaj pa tudi iz procesa spoznavanja različnih krajev po Sloveniji, njene zgodovine ter ob spoznavanju zamejstva. Res pa je, da sem zamejstvo

spoznavala že pri prelomu *Naše luči*, vendar sem ga pri tej družabni igri spoznala še bolj podrobno.

> **Mogoče je tu priložnost za predah oziroma za stavek o logotipu Rafaelove družbe, ki se res pojavlja skozi celotno podobo iger?**

Lenart: Zasnoval ga je arhitekt Robi Dolinar, osnova zanj pa je tipično staro slovensko okno z značilno rešetko oziroma gavtrom. Vsebinsko torej predstavlja okno v svet (krog oziroma modra krogla) in, kar je še pomembneje, povabilo nazaj domov. Vse naše poti pa naj bodo blagoslovljene, kar nakazuje križ.

> **Kaj bi rekli avtorji igre: V čem je drugačna od iger o Sloveniji, ki jih že poznamo? Kaj je njena največja prednost?**

Eva: V igrah, s katerimi smo se srečali pred tem, smo predvsem pogrešali slovensko zamejstvo. S to mislijo smo oblikovali igre, ki obravnavajo slovenski etnični prostor kot celoto in prav to bi izpostavila kot njihovo največjo dodano vrednost.

Miha: Mene najbolj navduši igralna plošča igre *Ugani, kje*, ker prikazuje celotno ozemlje, kjer so avtohtono prisotni Slovenci. Všeč mi je tudi, da pri igri ne gre zgolj za iskanje naselij na zemljevidu, temveč je igralcem omogočeno spoznavanje geografskih pojmov najrazličnejših razsežnosti, od majhnih jezer do velikih vodotokov, od hribov do pogorij in od odmaknjenih vasi do glavnih mest. Vsi zamejski kraji so opremljeni s kratkimi informativnimi opisi, ki v nas zanetijo iskro, da želimo raziskovati dalje in spoznati še več. Seveda pri tej igri ne smem pozabiti na akcijske karte, s pomočjo katerih igralci razvijajo kulturo vedenja in ravnanja v stiku s slovenstvom v zamejstvu. Podobno kot pri geografski igri je tudi pri igri *Ugani, kdaj* eden od ključnih elementov igre informiranje, poglobljanje znanja, za kar poskrbijo kratki opisi pomembnih dejstev, dogodkov in osebnosti slovenske zgodovine.

Eva: Iz prve roke lahko povem, da se ob njej lahko krasno zabavamo in veliko naučimo tudi tisti, ki si težko zapomnimo pomembne dogodke in letnice. Ko že misliš, da si pogrnil na celi črti, nekdo uporabi eno od štirih akcijskih kart in »premeša karte« med potencialnimi zmagovalci. Igra *Ugani, kaj* na zabaven in humoren, iznajdljiv način uvaja v našo zavest in pogovore resne ter nadvse pomembne pojme, kot so materni jezik, narodna zavest, avtohtono prebivalstvo ...

Damjana: Pri igri *Ugani, kako* smo želeli igralcem približati narečno pestrost slovensčine v zamejstvu. Pripravili smo naključen nabor knjižnih

besed in prosili Slovence, ki živijo na različnih koncih slovenskega zamejstva (na Koroškem, v Beneški Sloveniji, Reziji na Tržaškem oziroma Goriškem, v Istri, Gorskem kotarju in Porabju), če nam povejo, katere izraze uporabljajo za izbrane besede v svojih domačih narečjih. Izoblikoval se

Damjana Kern Andoljšek

je obsežen nabor kartic z narečnimi besedami, ki jih je z mojstrsko izdelano likovno podobo dopolnil slikar Romeo Volk.

Tina: Ko jih bodo ljudje dobili v roke, bodo sprva morda porabili nekaj minut samo za občudovanje. Priznam, tudi mi smo jih.

> **Kako ste lahko izdelali tako natančne ilustracije za igro Ugani, kako, glede na to, da so narisane v merilu 1 : 1?**

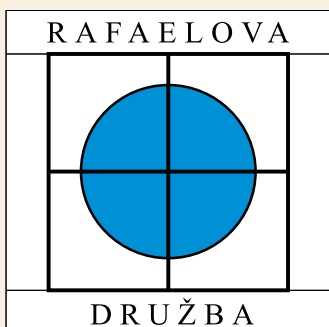
Romeo: Pri ilustracijah ponavadi poskušam doseči, da je narisano ali naslikano, če se le da, v enakem formatu, kot je potem na tiskani različici, ker se na ta način izognem prevelikim »presenečenjem« pri končnem izdelku. Včasih so sličice čisto miniaturne in takrat si za pripomoček vzamem primerno natančen čopič, pomagam pa si tudi s povečevalnim steklom.

> **Kako pa ste v risbe vnašali etnografske motive? Bi katerega posebej izpostavili?**

Romeo: Ker so ta tematika in motivi tudi sicer pogosti pri mojem snovanju, mi je bilo prav v ve-

Romeo Volk

Na podlagi takih oken je nastal logotip Rafaelove družbe. Simbolizira okno v svet in vračanje v domovino.

Ena od testnih skupin

selje ustvarjati na te narečne besede. Izpostavil pa bi motiv nužiča. Kljub temu da ga v naboru besed ni, sem ga naslikal. Ne vem, od kod se mi je prikradel ... Ko sem sličice dokončal in jih prešteval, sem začuden ugotovil, da je ena preveč. Potem sem pregledoval po predlogih in čez čas pogruntal ... nož. Mi v Ilirski Bistrici bi mu rekli »nužk«.

Damjana: Ob tem moram pripomniti, da so nas te ilustracije povsem »spodnesle«, tako smo bili navdušeni! Zato smo se odločili, da v igro vključimo prav vse motive, kljub temu da smo prej pri snovanju predvidevali izbor.

> Komu pa je igra pravzaprav namenjena?

Mojca: Igra je primerna za otroke od 12. leta dalje, je pa ena od že izpostavljenih prednosti prav njena prilagodljivost. Glede na to, kakšen je cilj posamezne igre, jo lahko prilagodimo tako, da se z nami igra tudi osemletnik. Zgornje starostne omejitve pa ni 😊. Prav tako imamo velik razpon pri številu igralcev. Eno igro se lahko igrata že dva igralca, lahko pa vključimo vse igre in se brez težav igra tudi večja družba, kar 32 igralcev. Igra je zasnovana preprosto za druženje ali pa jo uporabimo v šolskem prostoru, saj smo temeljili tudi na učnih načrtih geografije, slovenščine, zgodovine ter etike in državljanske vzgoje tako v osnovnih kot srednjih šolah. Igra bi našla prostor na dnevih dejavnosti in pri medpredmetnem povezovanju. Skratka, težko bi našli prostor, kjer ne bi bila uporabna 😊.

Tina: V želji, da bi ugajal vsem, se lahko hitro zgodi, da na koncu nikogar ne navdušimo. Ker smo igro oblikovali kot kombinacijo štirih med seboj zelo različnih iger, si upam reči, da nam je to uspelo preseči, in da igro dejansko lahko uporabljate v tako širokem spektru, kot je opisano.

> Je za igro potrebno predznanje?

Tina: Ne, predznanje ni potrebno, je pa res, da nivo poznavanja (in/ali starost igralcev) spremeni dinamiko igre. Igro smo, kot rečeno, testirali v zelo različnih okoljih – zanimivo je bilo opazovati, kako raznolika je bila dinamika, ki se je pri tem oblikovala. Igre vsebujejo tudi popestritvene elemente, ki poskrbijo, da nekdo s širokim

predznanjem ni vnaprej določeni zmagovalc. Navsezadnje je to v osnovi še vedno (družabna) igra, kjer je element sreče in strategije nujen element.

> Kako sedaj, ob koncu projekta, gledate nazaj na opravljeno delo? Bi kaj spremenili?

Lenart: Če bi se lotili še enkrat, bi bili čas nastajanja zagotovo zmožni vsaj prepолоviti. Glede izdelave smo bili zadnje leto največ v stiku z neko bavarsko tiskarno, a se je na koncu izkazalo, da imamo tudi v Sloveniji mlado ekipo, ki se ukvarja prav z načrtovanjem iger. Če bi jih poznali že od začetka, bi si marsikatero pot skrajšali.

Mojca: Bil je res edinstven projekt, ki bi ga z veseljem ponovila. Mislim, da lahko v imenu vseh rečem, da je bila enkratna izkušnja. Sem pa tudi vesela, da je zgodba zaključena in končno držimo

škaflo v rokah. Želela bi si, da bi prej prišli v stik s posredniki za tisk, ki so zelo dobro uresničili naše želje in zasnovane ideje. Marsikatera dilema, s katero smo se dolgo ukvarjali, bi bila tako razrešena hitreje.

Lenart: Pa še to, da ne pozabim: avtorji iger so vsa ta leta hodili na sestanke, napravili nešteto kilometrov in ur brez kakršnega koli plačila. Delali so iz dobre volje, iz ljubezni do svojih rojakov in iz skrbi za našo skupno prihodnost. Prostovoljno so delali tudi svetovalci in jezikovni informatorji. Take velikodušnosti ta svet ni vaju in je prav, da se ve. Ker pa je izdelava takih iger vseeno zelo draga, jih ne bi mogli izdati brez velike podpore Urada za Slovence po svetu in brez sozaložniškega deleža založbe Družina. Hvala vsem iz srca!

> Ali je na vidiku še kakšen podoben projekt?

Mojca: Sprva smo razmišljali o dveh projektih: o enem za zamejstvo in enem za izseljenstvo. Prvega smo zaključili, drug pa je še odprt :). Ampak zaenkrat se mi zdi smiselno, da si vzamemo čas za praznovanje našega izdelka, potem pa bomo videli, kam nas bo peljala pot.

Damjana: Enega, ki bo odlična dopolnitev tem igram, z veseljem omenim: to so zemljevidi slovenskega zamejstva v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Pravzaprav bi bilo bolj pravilno reči, da gre za tematsko karto slovenskih zemljepisnih imen v zamejstvu. Na enem bo Italija od Milj do Kanalske doline, zadaj pa bo opis celotnega zamejstva spod peresa prof. dr. Jerneja Zupančiča. Na drugi karti pa bo na eni strani zemljevid od Šmohorja do Lipnice, na drugi pa od Lipnice do Porabja. To bo velika poslastica za vse, ki imajo radi slovenstvo, zamejstvo in potovanja po neštetihih lepih krajih, za katera doslej niso poznali izvornih slovenskih imen. Načrtujemo, da bosta karti izšli v nekaj mesecih.

> Iskrene čestitke ob izidu in srečno na nadaljnji poti ustvarjanja.

Vsi: Hvala.

Foto Tatjana Splichal

Pokrajinski muzej Ormož–Ptuj

Veščine in skrivnosti mojstrov in mojstric tkanja

V mesecu oktobru so v vzhodnem stolpu Ptujkega gradu odprli slavnostno razstavo, ki je bila posvečena štirideseti obletnici delovanja prve konservatorsko-restavratorske delavnice za tekstil v Sloveniji ter stotrideseti obletnici obstoja Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož. Še posebej je bila izpostavljena vsebina o skrbi za muzejsko zbirko tapiserij, ki je v slovenskem prostoru unikatna in zato še posebej dragocena. K temu je sodil tudi cikel predavanj o posameznih delih zbirke in skrbi za tovrstno dediščino.

Na razstavi gre v prvi vrsti za didaktični prikaz veščin in skrivnosti mojstrov ter mojstric tkanja. Pri tem pa ne gre zgolj za ogled, temveč tudi za dotik materialov in ustvarjanje. Prav tako se lahko obiskovalec s pomočjo kreiranja pouči, kako nastanejo dragocene tkanine, kot so denimo stenske preproge oziroma tapiserije, iz katerih materialov so izdelane ter kako jih v muzeju restavrirajo in ohranjajo. Razstava in veščine skrivnosti mojstrov in mojstric tkanja je že tretja tovrstna muzejska razstava, ki v ospredje postavlja didaktični vidik, kar pomeni, da izhaja iz muzejskih predmetov, njihovih navdihov oziroma izhodišč pa so baročne tapiserije, ki se nahajajo v Ptujskem gradu. V okviru te predstavitve so bila skupaj z *Inštitutom za svilogojstvo in svilarstvo RLB* izvedena tudi predavanja za tovrstno dejavnost. Med razstavljenimi tekstilijami se je mogoče srečati še s historičnimi tkaninami, med katerimi še posebej pritegnejo pozornost bogate čipke in blago s kovinskimi nitmi. Na panojih pa so predstavljeni različni vzorci tkanin, prikazane stopnje pri tehnikah tkanja, različna orodja in pripomočki za delo ter restavriranje tapiserij, ki si jih lahko obiskovalci podrobno ogledajo, otipajo pa jih lahko na posebnih pultih, ki so jih poimenovali *tipanke za radovedne* oziroma *zagonetne tipanke za pogumne*.

Razstava hkrati odpira možnost za vpogled v svilogojstvo in svilarstvo, ki sta v Sloveniji razširjena že več kot pol tisočletja. Približno pred sedemdesetimi leti sta visoko razvito slovensko svilogojstvo in svilarstvo zamrli zaradi cenejše azijske svile, posledično pa sta se izgubili tudi veščini vzreje sviloprejk in pridelave svilenih tkanin.

Glede na to, da je bistvo razstave namenjeno predvsem izobraževanju o tekstilijah, je bil v me-

Foto: splet

secu novembru skupaj z *Inštitutom za svilogojstvo in svilarstvo RLB* izveden tudi začetni tečaj svilogojstva ter strokovno srečanje slovenskih svilogojcev in svilarjev 2022. S tem programom, ki je predviden tudi v prihodnjem letu, so bile obravnavane teme, kot so pogoji ponovne vzpostavitve svilogojstva in svilarstva v Sloveniji in Evropi; sklop predstavitev o murvinih drevesih – vse od vzgoje in oskrbe dreves pa do nabave, pridelave in predelave listov in plodov murv ter ekološki, arhitekturni in drugi vidiki teh dreves. Ob tem je bil predstavljen še prikaz in razlaga razvojnih stadijev sviloprejk od jajčec do zapredanja v svilene zapredke – kokone. Sledile so še predstavitve trajnostne, ekološke in lokalno prilagojene tehnologije reje sviloprejk, nadzor nad boleznimi sviloprejk, rejski dnevnik ter samo-cenitev kokonov.

Svilo so v zgodovini uvažali iz Azije, zlasti Kitajske, zelo cenjena pa je bila v starem in srednjem veku. Zaradi dragocenosti in pravnih prepovedi je bila privilegij le za visoke družbene plasti. Tudi v Evropi narejeni svili so pripisovali velik statusni

pomen, pomembno svilarsko središče pa je bilo od srede 16. stol. v Franciji. V 19. stol. so nekatere bogatejše kmetice na Slovenskem uporabljale svilo v obliki okrasnih našitkov na pražnjih oblačilih. Svilarska industrija in izum umetne svile pa sta omogočila tudi nižjim družbenim plastem, da so uporabljale svilo v večjih količinah, vendar zaradi netrpežnosti materiala samo za svečana oblačila. Ti predelani materiali so bili večinoma *atlas*, *brokat*, *moare*, *muslin*, *taft* in *žoržet*.

Med slovenskimi deželami je bilo za svilogojstvo najprimernejše goriško območje, ko pa so se murvini nasadi v 17. stol. še razširili, se je svilogojstvo uveljavilo tudi na območju Ljubljane, Kranja, Celja in Dolenjske. Sodobni slovenski svilogojci in svilarji v današnjem času predvsem želijo, da bi se zgodba o predelovanju svile v naših krajih nadaljevala z občutkom dragocene vrednosti vseh sodelujočih deležnikov ter navdušujočo reminiscenco preprostosti, jasnosti, svetlosti, lahkonosti in nežnih variacij čudovite igre naravnega sijaja svilenih vlaken. Razstava bo na ogled do decembra 2023.

Detalji z razstave

Tapiserija v Ptujskem gradu

Premisleki

Politični analitik Edvard Kadič na Portalu 24 o Overtonovem oknu v Sloveniji

Overtonovo okno je prispodoba, ki ponazarja področje političnega polja, ki v danem času in prostoru določa, kaj je v politiki sprejemljivo in kaj ni. Politiki namreč lahko delujejo zgolj znotraj sprejemljivega!

Premik Overtonovega okna zato vključuje zagovornike političnih idej, ki so trenutno še zunaj polja. To se izvaja zato, da se okno ali razširi ali pa preprosto premakne v eno ali drugo smer. Običajno jim rečemo tudi »uporabni idioti«. Oni se izpostavljajo z radikalnimi idejami, politiki pa ob svojih nekoliko manj radikalnih idejah delujejo zmerno, kar naenkrat sprejemljivo. Nato izpeljejo skozi zakonodajo stvari, ki bi bile sicer nesprejemljive. /.../

Tedni in tedni Jenullovih performansov, kolesarjenja, izjave predstavnikov iz Bruslja, ki so pred prevzemom oblasti sledile lažem in napih-njenim poročilom slovenskih političnih aktivistov leveice pod plaščem novinarstva, predvsem pa laži, s katerimi se manipulira volilno telo, morajo na neki točki počiti in razpasti.

Trenutno še vedno poslušamo veliko laži. O tem, da bo Janša ljudem vzel pitno vodo (referendum o vodi) ali pa da bo vzel oskrbo starejšim (referendum o zakonu o dolgotrajni oskrbi). Da bomo s to vlado kar naenkrat v 30-ih dneh prišli do zdravnika. Da so kričanje in grožnje z diskreditacijami s pozicije moči nekaj normalnega, ker pač nekoga zgolj malo zanese (Danijel Bešič Lore-dan in sindikalisti). Da Mesec gradi stanovanja za 7 eur/m² ter ob tem za povrh še mirno »vejpa« v Državnem zboru ...

Gre za tiščanje okna tja, kamor si večina niti v sanjah ni mislila, da kdaj bo. Da bo kaj takšnega res kdo storil naši državi. Pri takšnem premiku Overtonovega okna gre za razgradnjo zdrave pameti in vrednot, za katere se je slovenski narod

bojeval in prizadeval. Že to, da je v vladi stranka, ki ima osrednji simbol (rdeča zvezda) isti kot poražena vojska, ki jo je slovenska vojska premagala leta 1991, govori samo zase. Si predstavljate stranko v Državnem zboru, ki ima kljukasti križ za svoj simbol? In zakaj ne? (Toliko o vašem Overtonovem oknu.)

Jezikoslovec in literarni zgodovinar dr. Kozma Ahačič v Slovenskem šolarju o mladih in jeziku

Morda vas bo presenetilo, ampak danes mladi berejo in pišejo več, kot so kdaj koli prej v zgodovini. Problem je, da so zasičeni z branjem in pisanjem. Besedila, ki jih berejo in pišejo, pa so kratka, preprosta, mnoga tudi zapisana v pogovornem jeziku ali slengu. Zato razvoj knjižnega jezika mladih včasih ne napreduje tako dobro, kot bi si želeli. Berejo tudi manj leposlovja. Tak razvoj je splošen, vsepovsod po svetu imajo podobne težave in v Sloveniji imamo srečo, da smo se jih relativno kmalu zavedeli. Prav zato je toliko bolj bistveno, da otrokom in mladim ponudimo informacije o knjižnem jeziku in da jih dobro naučimo osnov knjižnega jezika. Bistveno, poudarjam, res bistveno pa je, da jim privzgojimo ljubezen do slovenščine. Brez ljubezni do slovenščine kot našega osnovnega orodja za sporazumevanje, za življenje, tudi znanja ne bo. Starejše generacije imajo morda še izkušnjo, ko se je v jeziku prežalo zgolj na napake. In kaj je bil rezultat? Napak ni bilo nič manj, večina ljudi pa je dobila strah pred knjižnim jezikom. Zato so se tudi začeli zatekati v pogovorni jezik, ko so s spletom dobili priložnost pisati v javnosti.

Po mojem mnenju trenutno najbolj ogroža slovenščino to, da se kar nočemo in nočemo sprijazniti s tem, da je odrasla. Da ne znamo biti nad slovenščino navdušeni, ampak jo znamo samo kritizirati. Dobili smo svojo državo in iz mladenke, pubertetnice, se je slovenščina kar naenkrat spre-

menila v odraslo osebo. Kaj to pomeni pri jeziku? Uporablja se v več funkcijah, vedno bolj je raznolik, množijo se različne možnosti, kako povedati isto misel. Naši predniki so več stoletij sanjali o državi s slovenščino kot uradnim jezikom. Zdaj živimo te sanje in tega bi se morali zavedati. Tako so videti sanje naših prednikov! To, kar živimo sedaj, je podoba zrelega jezika. Nismo jezikoslovci bolj »popustljivi«, kakor lahko kdaj beremo v javnosti – razmere so se spremenile. Odrasel jezik je manj obvladljiv kot najstniški.

Politični analitik dr. Žiga Turk na Siolu o stanju po mnogih volitvah in referendumih

Če zmaga kandidatka novega razreda, potem je to zmaga demokracije, zmaga demokracije je, če zmaga župan iz novega razreda, in zmaga demokracije je, če je Janša poražen. Če zakon o RTV sprejemajo po hitrem postopku, pa ne bi smeli, so to demokratično izglasovali. Ali pa demokratično ne dovolijo postaviti določenih vprašanj v parlamentu. Ali pa demokratično spremenijo zakon, da bi zamenjali upravo. Ali pa demokratično skrajšajo roke državne volilne komisije, da bi naredili uslugo vladi.

V resnici to ni demokracija in ni demokratično. To je demokratizem in demokratistično.

Moč, ki jo ima polovica političnega prostora v izobraževanju, kulturi, medijih in sodstvu, je taka, da lahko javnemu prostoru vsili poljuben okvir in poljubne definicije. Je pa vseeno treba povedati, da vemo, v čem je ukana. Namreč, da so besedo demokracija ozaljšali, našminkali in okrasili, potem pa so same sebe razglasili za demokrate. Vse druge pa za mračne sovražnike, ne njih, ne njihovih bogpomagaj politik, ampak demokracije.

To je demokratizem, namreč sistem, ki krade legitimnost vsem, ki ne razmišljajo tako kot oni, s tem da jih postavlja onkraj demokracije. Marsikoga so prepričali, mene pa seveda ne. Zvižča ima sicer dolgo brado in veliko publicitete, ampak je samo zvižča.

NOVICE

PREŠERNOVE NAGRADE. V Narodni galeriji so na predvečer dneva kulture razglasili Prešernove nagrade. Nagrado za življenjsko delo prejmeta multidisciplinarna umetnica Ema Kugler in akademski slikar Herman Gvardjančič. Nagrade sklada pa pisatelj in novinar Dušan Jelinčič, skladatelj Drago Ivanuša, pianist Aleksander Gadžijev, akademski slikar Nikolaj Beer, filmski režiser in scenarist Matevž Luzar in arhitekturni atelje Medprostor.

Prešernova nagradjenca

naj župnijam zaračunajo nadomestilo uporabe stavbnega zemljišča. Koliko občin se je za to že odločilo, ni jasno, med prvimi pa sta Postojna in Ilirska Bistrica. Tamkajšnji župniji sta že podali pritožbi na Ministrstvo za finance. S problemom pa se že ukvarja tudi Slovenska škofovska konferenca.

LOKALNE VOLITVE. Drugi krog je potekal v 47 občinah. Od tega tudi v šestih od 12 mestnih občin, in sicer Mariboru, Celju, Kranju, Novi Gorici, Murski Soboti in Krškem. 42-odstotna volilna udeležba na lokalnih volitvah je najnižja v zgodovini samostojne Slovenije. V drugem krogu so bili, podobno kot v prvem, največji zmagovalci »skupine volivcev in samostojni kandidati«. Skupaj so osvojili 138 županskih mest od 279 predlaganih. Sledijo jim SLS, SD, SDS in NSi. Desnosredinski župani so po drugem krogu praktično izbrisani iz mestnih občin. Če so še pred desetletjem imeli drugo in tretje največje, pa še kakšno, jim danes ostajajo večinoma le še manjši kraji.

KOMISIJA VLADE ZA REŠEVANJE PRIKRITIH GROBIŠČ. Predsednik republike Borut Pahor je ob koncu mandata sprejel predsednika in članice Komisije Vlade za reševanje prikritih grobišč. Oba, tako predsednik komisije dr. Jože Dežman kot predsednik Borut Pahor, sta se v izjavi za javnost strinjala, da je bilo narejeno veliko delo, da pa še zdaleč ni dokončano. Borut Pahor pa je izrazil tudi prepričanje, da bi morale biti žrtve iz Macesnove gorice pokopane v Ljubljani.

DRAGINJA. Letna inflacija v novembru ostaja visoka, tj. 10-odstotna. K temu so največ prispevale višje cene prehranskih izdelkov. Hrana in brezalkoholne pijače so se v enem letu podražile za 19 %. Na mesečno inflacijo pa so najbolj vplivale višje cene naftnih derivatov; prispevale so 0,4 odstotne točke.

REFERENDUMSKI TROJČEK. Volivci so na trojnem referendumske glasovanju prižgali zeleno luč zakonom o vladi, o RTVS in o dolgotrajni oskrbi. V koaliciji so prepričani, da so s tem izrekli

Črno leto slovenske demokracije

Stane GRANDA

Leto 2022 je bilo za slovensko demokracijo zelo žalostno. Omenili smo že, da je veljalo za »super volilno«, saj so bile spomladi volitve v parlament, potem predsedniške, pa občinske in še trije referendumi. Demokratična ali pomladna opcija je vse izgubila. Slovenija ne postaja toliko »rdeča« kot antidemokratična, celo fašistoidna. Oblast je prevzelo gibanje »Svoboda«, v katero se je nateplo vse, kar se je čutilo prizadeto zaradi omejitev, povezanih s covidom-19: mladina, ki se zaradi omejitev ni mogla v preteklih dveh letih iznoretiti, anticepilci, čudaški zdravniki, razni frustriranci, ki jim slovenska družba ne priznava samooklicane nadpovprečnosti. Njen poseben del so otroci in že vnuki nekdanjih vodilnih partijskih, zlasti pa družin in celo rodbin tajne policije, kvazikulturikov in kvaziumetnikov, ki so se oklicali za civilno družbena gibanja in imajo sijajne sorodniške povezave v medijih, šolstvu, bankah, kulturi, znanosti ... Hočejo biti ljudska oblast. Tu so potem še komunisti in seveda skrajna levica. Oboji so mojstri v sejanju vsemogočega nezadovoljstva, širjenja laži. Razširili so ne samo sovraštvo do Janše, ampak ga demonizirajo. Iz oblastnih struktur sistematično odstranjujejo vse njegove pristaše in simpatizerje. Številna zakone, ki jih je sprejela njegova vlada, so razveljavili, med njimi tudi

”

V javnosti neopaženo dejstvo, da so nedavno iz enega kočevskih brezen potegnili preko 3000 okostij pobitih po drugi svetovni vojni, pove veliko in preveč.

najpomembnejšega, ki bi uredil oskrbo bolnih in ostarelih. Te so komunisti desetletja izrabljali za financiranje svoje stranke, saj so nekaj deset milijonov vtaknili v različne študije, ki so jih opravljali njihovi člani in pristaši. Razmere izgledajo še toliko bolj obupne, ker je Janšev predsedniški kandidat dobil izjemno veliko glasov. Sedaj vsi kažejo na Janšo: »Vse se da, samo če nisi Janša!« S tem objektivno delajo za levico. Žal je med njimi tudi tako imenovana krščanska stranka, ki za vse svoje neuspehe krivi Janšo. V resnici je njihova napaka nerazumljiva. Krščanski so samo po tem, da hodijo k maši, sicer pa ni v njihovem programu, vsa

čast izjemam, nič krščanskega, socialnega, ljubezni do bližnjega ... Če bi bili pravi, bi bili najmočnejša stranka. Pa pazijo zgolj in samo na to, kako izgledajo, kako so oblečeni, kje »guncajo afne«, kako bodo iz politike kaj pridobili za sebe in svoje ... Resne kristjane celo odpravljajo in jih je več pri Janši. Služenje narodu in državi jim je tuje. Politiki, kot so bili Krek, Korošec in podobni, so jim neznani. Nimajo krščanskega vrednostnega sveta. Bližji jim je Tito in podobni. So dejansko žrtev komunistične vzgoje.

Gotovo Janša ni idealen. V njegovih vladah ni prostora za ljudi, ki bi delali za svoj račun. Pri njem je red in skupni cilj. Ni diktator, ker bi koalicije, ki jih je vodil, naredile več dobrega za desnico, zlasti na področju šolstva. Treba pa se je držati dogovora, ki ga sklenejo, ko naredijo koalicijo. Kljub gonjam zoper Janšo, ki ga Kučan še edinega izmed osamosvojiteljev ni odstranil, še vedno vodi najmočnejšo stranko. Za njim je okoli 35 % vseh volivcev. Žal ne pridejo na volitve, toda kljub vsemu je prvi strankarski prvak. Čeprav ga blatijo, sramotijo, obrekujejo, lotevajo se celo njegovih otrok, vztraja. Je eden redkih državnikov. Ostali so politikanti in v tem je temeljni problem. Namesto da bi »krščanski« delali na svoji stranki in bili nujni korektorji Janševе politike, nobena ni popolna, se raje vključujejo med njegove primitivne obrekovalce. Lahko razumemo, da so kritični, tudi prav je tako, ne pa primitivci in hinavci.

Glede na obstoječe razmere covid-19 dnevno kosi, čeprav oblast tega ne priznava, Janšev čas gotovo prihaja. Svoboda ima polna usta rešitev, obljub ... ne zgodi pa se nič. Trdijo, da je njihov predsednik eden največjih strokovnjakov za energijo v Evropi, glede na slovenske plače pa plačujemo najdražjo elektriko, plin, bencin ... Ljudje bodo počasi iz praznine svojih denarnic spoznali, kako velika je razlika med tistim, kar napoveduje in obljublja, in kaj dejansko naredi.

Takega samopoveljevanja, take pijanosti od volilne zmage, takega cinizma in ignorance in tako malo posluha za demokracijo v vseh tridesetih letih slovenske države še ni bilo. Ker je njen nastanek povezan z Janšo, bo kmalu o slovenski osamosvojitvi nezaželeno govoriti. Slavijo komunizem, revolucijo, Tita ... Dejstvo, da je bilo neopaženo v javnosti, da so nedavno iz enega kočevskih brezen potegnili preko 3000 okostij pobitih po drugi svetovni vojni, pove veliko in preveč. Tudi Janšev oče bi moral biti med njimi, pa se je »uradno že ubit« rešil. Tu je problem in bistvo oziroma pot slovenske rešitve.

zaupnico vladi in nezaupnico opoziciji. V SDS, pobudnici referenduma, pa so ob rezultatih ocenili, da so bili volivci zavedeni in da se niso v celoti zavedali vsebine svojih odločitev.

KNJIŽNI SEJEM. Konec novembra je v Ljubljani potekal že 38. knjižni sejem, tokrat po dveh letih spet v živo. Tokrat se je sejemske dogajanje preselilo nazaj na Gospodarsko razstavišče, kjer se je vse skupaj začelo. Na sejmu se je predstavilo 88 razstavljalcev. Država v fokusu je bila Španija, mesto v gosteh pa Rogaška Slatina.

Vir: splet

ČERNETOVA NAGRADA ZA LETO 2022. Upravni odbor Knjižnice Dušana Černeta, ki ga sestavljajo Tomaž Simčič, Erika Jazbar in Ivo Jevnikar, je nagrado za leto 2022 soglasno podelil prof. Aniti Bergnath in prof. Vesni Jagodic za njuno vztrajno prizadevanje, da bi otroci iz Benečije, zlasti tisti, ki obiskujejo dvojezično osnovno šolo v Špetru, imeli v okviru priprav za prejem prvega svetega obhajila krščanski nauk v slovenskem jeziku. Skrb za verouk sta sami prevzeli in pri tem, tudi s pomočjo domačih slovenskih duhovnikov, premoščali razne ovire, ki so jima bile postavljene na poti. Podelitev nagrade bo 17. decembra v Špetru.

MEŠKOVA PRIZNANJA. Združenje novinarjev in publicistov je podelilo Častna priznanja Boruta Meška za leto 2022. Priznanje za življenjsko delo je prejela dolgoletna novinarka RTV Slovenija Vida Petrovič, častno priznanje za novinarske dosežke novinar in urednik Demokracije Metod Berlec, priznanje za mladega obetavnega novinarja novinarka portala Siol.net Ksenija Mlinar, častnega priznanja pa je bil deležen tudi tednik Domovina.

ŠPORT

SMUČARSKI SKOKI. Na tekmi svetovnega pokala v smučarskih skokih za ženske v Lillehammerju je bila najboljša Slovenka Ema Klinec (239,2) na petem mestu, Nika Križnar (230,1), zmagovalka kvalifikacij, pa je bila šesta.

Ema Klinec, foto: splet

KOLESARSTVO. Slovenski kolesarski as Tadej Pogačar je zmagovalc prve izvedbe madridskega kriterija. V španski prestolnici je v mrazu, dežju in vetru pometel z vso konkurenco, za nameček pa do zmage na dirki na izpadanje pomagal še moštvenemu kolegu pri UAE Emirates Juanu Ayusu.

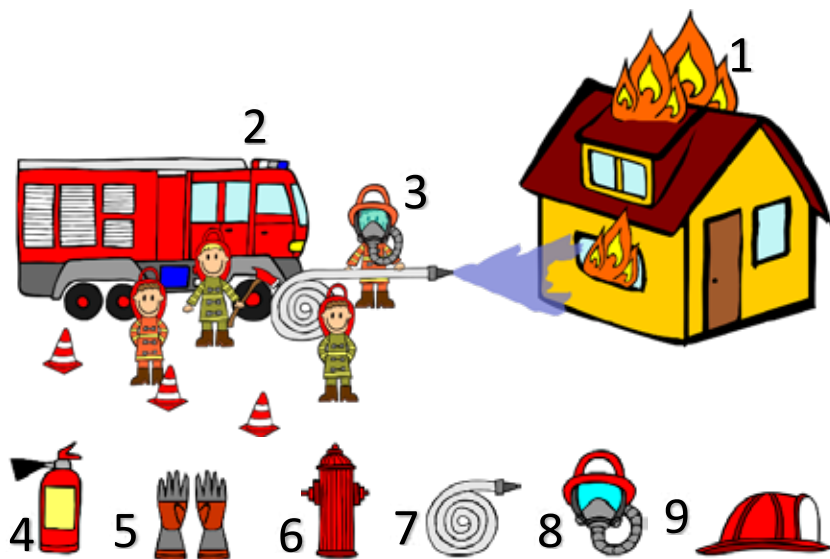
KOŠARKA. Košarkarji Cedevite Olimpije so v sedmem krogu EuroCupa le prišli do prve evropske zmage v sezoni. In to imenitno, nemški Ratiopharm Ulm so premagali s 108 : 78.

ROKOMET. Rokometaši Gorenja iz Velenja so na prvi tekmi šestnajstine finala evropskega pokala v domači dvorani premagali beograjski Partizan z 28 : 20 in si tako priigrali lepo potnico za povratni obračun.

BIATLON. Anamarija Lampič je v svojem prvem nastopu v svetovnem pokalu po poletnem prestopu v biatlonske vrste presešla vsa pričakovanja. V sprintu v Hochfilznu je kljub trem zgrešenim strelom osvojila peto mesto, saj je bila razred zase v teku.

Gasilec

1. Kaj je na sliki?

- __ čelada
- __ hidrant
- __ obrazna maska
- __ gasilec
- __ gasilski avto
- __ ogenj
- __ gasilni aparat
- __ rokavice
- __ cev

2. Dopolni z ustreznimi besedami.

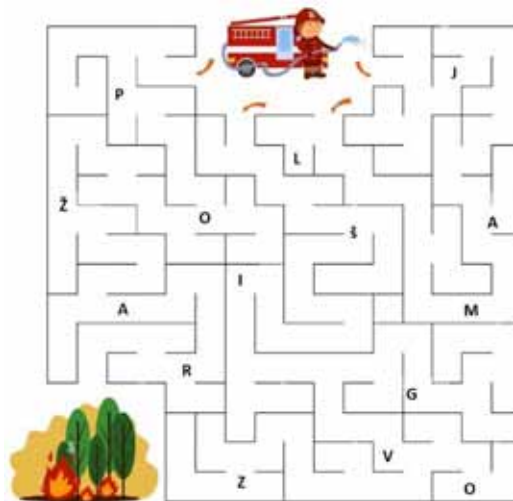
gasilsko društvo	gasilsko vozilo	gasilske brigade
prostovoljni gasilec	gasilska vaja	gasilsko veselico
gasilsko opremo	gasilskem tekmovanju	poklicni gasilec
		gasilskega doma

- a) Sosed Mirko je _____.
- b) Že v otroštvu sem postal _____.
- c) Že tri leta sem vodja _____.
- d) V naši vasi so ustanovili novo _____.
- e) Kupili so tudi novo _____.
- f) Gasilci zbirajo denar za obnovo _____.
- g) Jutri bo na šoli potekala _____.
- h) Naša ekipa je zmagala na _____.
- i) Vabimo vas na tradicionalno _____.
- j) Gasilec nam je pokazal vozila in _____.

3. Izberi ustrezno obliko glagola.

- Gasilci so požar uspeli **gasiti** – pogasiti šele v jutranjih urah.
- Ranjeno mačko, ki je bila ujeta na strehi, so hitro **rešili** – reševali prijazni gasilci.
- Sosedje so zavohali dim in na pomoč **klicali** – poklicali – zaklicali gasilce.
- Na kraj nesreče so v nekaj minutah **hiteli** – prihiteli – pohiteli prostovoljni gasilci.
- Marko je poklicni gasilec in se je **zaposlil** – zaposloval v ljubljanski gasilski brigadi.
- Gasilci se pogosto **srečajo** – srečujejo z ekološkimi nesrečami in morajo **paziti** – opaziti na nevarne snovi.

4. Pomagaj gasilcu najti pot do gozda. Če po poti pobereš črke, boš izvedel, kako se imenuje ogenj, ki povzroča škodo.

REŠITEV: _____

Igra za učenje jezika: **TELEGRAM**

Učitelj pripravi lističe s črkami. Otroci izžrebajo 5 lističev s črkami. Črke v enakem vrstnem redu, kot so jih izbirali, napišejo v zvezek ali na tablo od zgoraj navzdol. Sporočilo skušajo sestaviti tako, da se vsaka beseda v njem začne z izbrano črko. Na koncu telegrame preberemo.

Primer:
Spet
Imamo
Veliko
Domače
Naloge

5. Ali poznaš besede?

Kako se imenuje ženska, ki se (poklicno) ukvarja z gašenjem ali je članica gasilskega društva?

- a) gasilnica
- b) gasilka
- c) glasilka

Kako se še drugače imenuje stroj ali priprava za gašenje ognja?

- a) ognjenik
- b) gasilka
- c) brizgalna

Katera beseda NI sinonim za besedo požar?

- a) glasni petelin
- b) rdeči petelin
- c) ognjeni petelin

Kaj pomeni, če nekdo reče, da bi dal za koga roko v ogenj?

- a) Da bi ga zagotovo rešil iz nevarnosti.
- b) Da ga je ta oseba že večkrat razočarala.
- c) Da je za to osebo prepričan, da je dobra, sposobna.

Kaj pomeni, če nekdo reče, da je v gostilni gasil jezo?

- a) Da je pomiril jezne goste.
- b) Da je iz jeze pil alkohol.
- c) Da je bil v gostilni med požarom.

Kaj pomeni, če nekdo reče, da ga je zajel ogenj navdušenja?

- a) Da je bil zelo navdušen.
- b) Da se je navdušenje poleglo.
- c) Da se je navdušil nad gasilstvom.

REŠITVE:

1. 9, 6, 8, 3, 2, 1, 4, 5, 7
2. a) poklicni gasilec, b) prostovoljni gasilec, c) gasilske brigade, d) gasilsko društvo, e) gasilsko vozilo, f) gasilskega doma, g) gasilska vaja, h) gasilskem tekmovanju, i) gasilsko veselico, j) gasilsko opremo
3. pogasiti, rešili, poklicali, prihiteli, zaposlil, srečujejo, paziti
4. POŽAR
6. b, c, a, c, b, a

Slovenski oder v Argentini – SOVA

Velika skupina ljubiteljev igranja na odru je večkrat povod, da se med njimi pojavljajo razlike o delih, ki bi jih radi naštudirali, o režijskem pristopu, pa še kaj. Zato ni čudno, da so se v Slovenskem izseljenskem odru, opisanem v prejšnji številki Naše luči, tudi pojavile razpoke, zaradi katerih so se nekateri oddaljili od njega in konec leta 1951 ustanovili Slovenski oder v Argentini – SOVA (nekaj časa se je imenoval tudi Ciudadelski oder). Je pa tudi res, da so si igralske družine »sposojale« igralce in druge sodelavce, ki so nastopali kot gostje.

Zanimivost te družine je, da je kar trikrat igrala isto delo, Ladislava Fodorja Matura. Predstavitve

je bila konec leta 1951, nato leta 1954 in še 1968. Zadnjič so igro, ko že več let ni bilo nastopov, uprizorili ob šestdesetletnici Eme Kessler Blejc, njihove redne članice (žal v fototeki ni nobenega posnetka teh predstav). Drugi vidni člani so bili še Stanko Jerebič, Janez Krištof, Nataša Zajc, Majda Brandstetter. Poleg Jerebiča in Krištofa sta kot režiserja zapisana še Janez Špeh in Jože Urh. Sceno sta si zamišljala Vinko Petkovšek in Ciril Skebe.

V letih 1952 in 1953 so izdali tudi tri dvojne številke gledališkega lista Oder. V njem so objavljali razne novice iz gledališkega življenja med Slovenci, razlage napovedanih iger in še marsikaj. Marjan Pertot v knjigi Slovensko gledališče v Argentini

navaja, da je Oder prenehal izhajati zaradi finančnih težav, M. M. (Marijan Marolt) pa v svoji kroniki v tedniku Svobodna Slovenija o predstavi Gospa ministrica to pripisuje tudi pomanjkljivi razpečavi.

Njihov repertoar je bil kar raznolik. Posluževali so se prevedenih del Schillerja, Dickensa, Molièra, omenjenega Fodorja, Nušiča, pa tudi domačega Joža Vombergarja. Svoje nastope so uprizarjali tako v župnijski dvorani v predmestju Ciudadela kot v dvorani buenosaireškega mestnega predela Liniers, na cesti Cosquín. Bili so precej aktivni, saj so naštudirali po dve, tri dela na leto. Vendar se je tudi njihova doba kmalu zaključila, saj po letu 1954 v tiskanih medijih ni zaznati poročil o nastopih.

Friedrich Schiller: Marija Stuart. Režiser Janez Špeh

Friedrich Schiller: Kovarstvo in ljubezen. Režiser Janez Krištof (stoji drugi z leve). Sedijo, z leve: Stanko Jerebič, Fanika Grum, Ema Kessler Blejc, Nataša Zajc, por. Smersu, Norma Pavlica, Silvo Lipušček

Joža Vombergar: Vrnitev. V sredi stojita Ema Kessler Blejc in avtor Joža Vombergar

Molière: Namišljeni bolnik. Stanko Jerebič, Nataša Zajc, Majda Brandstetter, Silvo Lipušček

Molière: Namišljeni bolnik. Režiser Stanko Jerebič

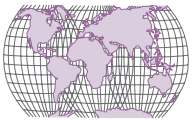
Charles Dickens: Cvrček na ognjišču. Režiser Jože Urh

Branislav Nušič: *Gospa ministrica*. Majda Brandstetter, Janez Krištof, Ema Kessler Blejc, Stanko Jerebič, Joža Vombergar

Branislav Nušič: *Gospa ministrica*. Režiser Stanko Jerebič

ŽUPNIJE

ANGLIJA

LONDON

V Slovenskem domu v Londonu smo se zadnja dva meseca posvečali predvsem področju druženja in diskutiranja o slovenskih avtorjih ter branju knjig. Glede na to, da se je bližal 1. november in s tem spomin na vse umrle, se nam je zdela primerna knjiga za branje *Nekropola* našega znanega pisatelja Borisa Pahorja, ki je letos maja pri svojih 108 letih na žalost tudi preminil. S svojo izjemno, a težko knjigo nas je spomnil na vse padle v času druge svetovne vojne.

Spomin in sočustvovanje z družinami padlih je bil močno prisotno v naših srcih.

V soboto, 19. novembra, pa smo razpoloženje obrnili v drugo smer ter se povesečili ob praznovanju našega dobrotnika sv. Martina. Udeležilo se nas je preko 30 Slovencev iz Londona in okrožja. Dom je poskrbel za prave slovenske suhe klobase, slovensko potico, ki jo je spekla Daša Žagar, gosko, ki jo je pripravila bivša pomočnica upokojenega župnika Cikaneka, ga. Rachel, slovenski cviček in nekaj ostale hrane. Izjemna hvala vsem!

Družba

Muzikanta

Potica in vino

Izredno hvaležni smo tudi vsem obiskovalcem, saj je prav vsak dodal na mizo še kakšno dobroto, od peciva, jabolčnega zavitka, kolača, do suhe salame in ostalega.

Razpoloženje je dvignil naš »stari« mlad harmonikar Tadej Kleindienst (Teddy). Za nekaj pesmi pa mu je na pomoč priskočil tudi Rok

s klarinetom. Prisrčna hvala obema fantoma!

Veseli smo, da nam Slovenska katoliška misija v Londonu omogoča prostor, kjer se tukaj živeči Slovenci še vedno lahko zberemo v večjem številu ob slovenskih praznikih ter ostalih priložnostih. Vedno več nas prihaja in vedno pogosteje slišimo, kako izjemnega pomena je prisotnost sočloveka, ki razume našo kulturo, jezik in zgodovino.

Valentina Osolnik

BENELUKS

BRUSELJ

Obiski različnih skupin iz Slovenije v Slovenskem pastoralnem centru v Bruslju

Od 12. do 14. novembra je bil na gostovanju v Bruslju Cerkevno prosvetni zbor sv. Ane iz Slovenskih goric. V Bruselj so prišli na povabilo slovenske evropske poslanke Ljudmile Novak. V nedeljo, 13. novembra, je zbor pel pri

nedeljski maši v cerkvi sv. Antona v neposredni bližini Slovenskega pastoralnega centra. Po maši je sledil koncert slovenskih pesmi. Ker se je obisk zgodil prav na god sv. Martina, smo po maši in koncertu v študentski hiši SPC na ulici Marcette 14, ki se nahaja tik ob cerkvi sv. Antona, imeli še prijetno druženje in martinovanje. Srečanje se bo zapisalo v spomin vseh udeležencev z zlatimi črkami.

Zbor svete Ane na koncertu v cerkvi sv. Antona v Bruslju

Obisk skupine iz Slovenije na Miklavževo nedeljo

Na Miklavževo nedeljo, 4. decembra, nas je obiskala druga skupina, prav tako na povabilo slovenske evropske poslanke Ljudmile Novak. Ob 10. uri so se udeležili nedeljske svete maše na drugo adventno nedeljo. Po maši smo še skupaj prepevali in se zadržali v prijetnem pogovoru.

Predstava za otroke in obisk svetega Miklavža

V soboto, 26. novembra, smo kapelo Slovenskega pastoralnega centra spremenili v gledališko dvorano za otroke. S predstavo o dobrem možu, sv. Miklavžu, je nastopilo gledališče Smejček iz Ljubljane. Otroci so se dodobra živeli v pripoved dveh

gledaliških igralcev in pri igri zavzeto sodelovali. To je bila odlična priprava na prihod svetega Miklavža.

Otroci v Miklavževi delavnici

Sveti Miklavž je otroke obiskal v nedeljo, 4. decembra. Ob 16.30 je bila kratka nedeljska maša na 2. adventno nedeljo. Po maši so se otroci najprej zadržali v Miklavževi delavnici. Na majhne figure je vsak otrok narisal samega sebe. Te izdelke bomo proti koncu decembra vgradili v naše jaslice. Tako bodo imele jaslice letos še posebej otroški obraz. Po delavnici za otroke je končno prišel dobri mož, sveti Miklavž, ki je obdaroval več kot 35 otrok. Drugo leto, je še rekel sv. Miklavž, bomo pa že v novi kapeli in v novi dvorani, pričakujem vas še enkrat toliko. Kar sveti Miklavž napove, se rado zgodi. Bog daj!

Prenova Slovenskega pastoralnega centra napreduje.

Zakaj je lepo, da imamo dobre sosede

Pred nekaj dnevi me je presenetil prijatelj Makedonec, Draško Medvediev, ki stanuje v bloku nasproti Slovenskega pastoralnega centra. »Iz svojega stanovanja sem poslikal štiri različne faze gradnje nove stavbe pri vas,« mi je dejal. »Z veseljem ti pošljem fotografije.« Eno od njih objavljamo. Nova stavba Slovenskega pastoralnega centra je pod streho, v zimskih mesecih se bodo nadaljevala dela že pod streho.

Poročilo je pripravil župnik, dr. Zvone Štrubelj

Spodbudna beseda svetega Miklavža

Sveti Miklavž je obdaroval pridne otroke.

Med otroško gledališko predstavo v kapeli SPC v Bruslju

EISDEN

27. novembra smo v Eisdnu obhajali prvo adventno nedeljo, ko smo blagoslovili adventne vence in tako začeli štiritedensko pripravo na praznik Jezusovega rojstva. V soboto zvečer tudi v Genku. Kot je župnik Gregor Šemrl dejal v pridigi, priprava poteka v molitvi, miroljubnosti, dobrih delih in predvsem izogibanju nevoščljivosti, kot nas spodbuja Matejev evangelij prve adventne nedelje. Razmišljali smo tudi o pomenu adventnega venca, ki ima simbolični pomen za naše življenje. Krog predstavlja večnost in dobrega Boga, saj je neprekinjen. Zimzelena grm, iz

česar je narejen, predstavlja življenje, ki je tudi zeleno ter živo tudi pozimi, torej ves čas in neprekinjeno. Plamen na sveči predstavlja našo dušo oziroma duha. Ne moremo ga prijeti, je pa navzoč in oddaja toploto in svetlobo in kot pravi apostol Janez: »Bog je luč« in »Bog je ljubezen«. In ta luč postaja vedno močnejša in narašča, ko prižigamo sveče na adventnem vencu drugo za drugo vse do božiča, ko zagorijo v polnosti vse štiri.

Pomemben del naše pastorale je obisk naših vernih Slovencev na njihovem domu. Ta obisk je večinoma daljši, kot recimo kosilo, lahko pa je tudi krajši, mimogrede, ko smo v bli-

Sv. maša v Eisdnu na prvo adventno nedeljo

žini. Tukaj sem pri Lubi (uradno Anne Marie) in Johanu v Maasmechelenu v Belgiji. Z veseljem povem, da imajo zelo lep vrt s solato in drugimi zelišči, prav tako skrbijo za samooskrbo z

domačimi kokošmi in drugimi domačimi dobrotami, kot recimo kislo zelje ..., s katerimi velikodušno oskrbijo tudi domačega dušnega pastirja.

Gregor Šemrl

Blagoslov adventih vencev v Eisdnu

Johanov vrt in zelo lepa solata

Johanove domače kure

Obisk Lube (Anne Marie) in Johana, pri kosilu v Maasmechelenu

FRANCIJA

PARIZ

Prvo srečanje slovenske skupnosti v cerkvi sv. Jakoba in Filipa v Chatillonu

V nedeljo, 20. novembra, se je okrog 20 slovenskih vernikov udeležilo nedeljske maše v cerkvi sv. Jakoba in Filipa v Chatillonu ob 11.15. Lepo sodelovanje z branjem in petjem. Po maši smo se do 13 h zadržali v pogovoru. Načrtovali smo mesečna srečanja do marca 2023. Naslednja slovenska sveta maša bo v nedeljo, 11. decembra. Januarja bo sveta maša v nedeljo, 15. januarja 2023. Po maši bo sledilo prvo srečanje v župnijski dvorani. Diakon Ciril je po maši spregovoril v prid solidarnega sodelovanja, Irena Sutlič je orisala, kako je potekalo praznjenje hiše in prevzem ključev s strani škofije Nanterre.

Prva slovenska maša v cerkvi sv. Filipa in Jakoba v Chatillonu

FREYMING-MERLEBACH

Hvaležni Bogu se oziramo po lepoti narave in hvalimo Boga za prečudovito stvarstvo, ki ga lahko oko občuduje ob zaključku leta. Toda predno se bomo od leta poslovili, je pred nami še veliko lepih doživetij, ki jih je vredno omeniti. Zares Bogu hvala za čudovito jesensko obdobje.

Tudi pri društvu je življenje oživelo. Ob priložnostnih celodnevni mesečnih srečanjih se ne oziramo več na probleme koronavirusa. Tudi maske so že skoraj pozabljene. So še vidne, toda redke, saj postajamo mirnejši pred strahom obolenj.

V nedeljo, 13. novembra, nas je ponovno združilo vabljivo celodnevno srečanje. Z veseljem smo zaupali odgovornost priprave opoldanskega obeda gospodu župniku Jožetu Kaminu in pričakovali kot vedno kosilo, ki ga lahko označimo z visokimi zvezdicami sposobne kuharske umetnine.

Dan smo začeli zjutraj. Ob 10. uri smo se v kapeli sv. Jožefa številni verniki udeležili službe Božje, pri zahvalni molitvi smo prosili za potrebne milosti župnika Kamina in izkazali hvaležnost Bogu, da se lahko udeležujemo rednih nedeljskih sv. maš. Prošnje za milosti so se nanašale na župnika Kamina, ki

Lepo napolnjena dvorana gostov in prijateljev

je praznoval dan pred tem **64. rojstni dan**.

Po zaključku sv. maše smo se vsi povzpeli v prostore dvorane slovenske katoliške misije, kjer nas je prese-

netilo toplo vzdušje in v lepo pripravljeno dvorani je vsak zasedel svoje mesto.

Župnik Jože si je nadel kuharski predpasnik in kapo častnega kuharja.

Kapucin kremne jurčkove juhe s slano smetano, posuto z ocvrtimi orehi in lešniki

Ena izmed trojnih predjedi je bil tudi krožnik domače zaplaške žolce.

Peti krožnik je bila glavna jed, sledili so siri in sladice.

Vidna koncentracija v kuhinji ob pripravi glavne jedi

Prva prižgana adventna sveča simbolizira naš prvi notranji korak k Svetlobi.

Delni pogled na obisk prve adventne nedelje v Merlebachu

Predno smo zaužili prvi del kosila, mu je Jožica Curk s toplimi besedami položila na srce želje v imenu vseh navzočih gostov:

Spoštovani gospod Jože Kamin!

Obljubim, da vas ne bom dolgo zadrževala, samo par besed v prijateljskem hvaležnem smislu vam želim spregovoriti v imenu vseh tukaj navzočih. Vsi smo prinesli v srcih tiste želje, ki naj vas danes osrečijo in tudi vse prihodnje dni. Če se boste udobno počutili, bo danes za vas, gospod Kamin, lep in vesel dan. Sprejeli ste odgovornost za kuhinjo, kar zahteva delo, ker pa čutimo v vas bogate kuharske sposobnosti, se že veselimo, ko bomo z užitkom zaužili vaše pripravljene dobrote.

Gospod Kamin: Bog je dobrota in ljubezen, ki jo razsipa tistim, ki jo želijo. Njegova ljubezen je čustvena. V Božjo ljubezen vključujemo danes ljubezen vseh navzočih s toplimi željami za vaš včerajšnji praznik, 64. rojstni dan, s katerim se stolp starosti dviga.

In k željam dodajam še to: naj se uresniči, kar si vi sami želite, naj vam ljubi Bog nakloni dragocenost zdravja in osebnega zadovoljstva. Da bi bili

vedno nasmejanega obraza, kar je vir lepote življenja. Da bi ostali med nami kot srečen dušni pastir, saj smo vaše ovce, ki vas spoštujejo in cenijo kot najdragocenejši biser.

Vse dobro za vaš 64. rojstni dan in hvala za trud današnjega dne, hvaležni vsi navzoči.

Dan se je odvijal v izredno prijetnem vzdušju, ob pripravljenih dobrotah, v veselju in izredno toplim razpoloženju. Ob koncu dneva je ob skodelici kave dodala dnevu pečat še gospa Delus s prijateljskim kozarčkom za svoj že minuli rojstni dan. Ostal nam je izredno lep in bogat prijateljski vtis zadovoljnih gostov, saj je bil dan prepojen z veseljem in objemom. Ob čemer slovenska družjenja simbolično objame toplota srca in veselje. Hvala, gospod Kamin, takih veseljih in prijetnih uspešnih dni si še želimo.

Kljub vsemu lepemu je manjkalo med gosti zaželeni obraz, prisotnost gospe mame Doroteje. Prepričana sem, da je bila kljub veselju in dobri volji prisotna grenčica žalosti, ki je povzročila domotožje gospodu sinu

V našo kapelo se ljudje radi vračajo, nekateri občasno, drugi stalno.

župniku Jožetu. Saj je prvič, če me spomin ne vara, svoj rojstni dan praznoval brez mamine bližine.

Čas pa teče in se odmika, zabeležila se je v nedeljo, 27. novembra, že prva adventna nedelja. Pri sv. maši se je kapela sv. Jožefa v Merlebachu ponovno napolnila z verniki. Kar presenetljivo veselje je objelo dušo in pesmi so prebudile notranjost srca, da smo stopili v adventni mesec, ki nas bo spremljal v pričakovanju Božjega rojstva Odrešenika sveta. Prva sveča na adventnem vencu je tudi že

odgorela in advent nam bo polnil srca z ljubeznijo do božičnih dni, ko bo Novorojeni s svojim prihodom blagoslovil in osvetlil svet z lučjo upanja, veselja in sreče božičnih praznikov.

V tem duhu želimo vsem Slovencem doma in po svetu v imenu društva Prijateljev slovenske katoliške misije Freyming-Merlebach, da se blagoslov Novorojenega razlije po razširjenem svetu, z ljubeznijo med narodi, da bo **v novem letu 2023** zasijala luč miru in medsebojno razumevanje.

Jožica Curk

HRVAŠKA

PULJ

Utrip Slovencev v Pulju

Čudovita pomlad nekoliko vroče poletje in zlata jesen nas pripravljajo na zimski čas, nekateri so medtem preboleli korono, a vsi Bogu hvala v lažji obliki. Po krajšem odmoru v poletnem času smo se s polno paro pripravljali na dogodke, ki so bili pred nami v mesecu novembru, saj je prva adventna nedelja že konec meseca. To je za SKD Istra Pulj poseben dan, saj smo se s postavitvijo Glasbenega venca v središču Pulja zapisali v zgodovino mesta, in to po zaslugi ideje naše predsednice Danice Avbelj. Postavljamo ga že šesto leto in z veseljem ugotavljamo, da

puljska publika to želi in potrebuje. To je vsekakor tudi izziv za mešani pevski zbor Encijan, ki pridno vadi, že nekaj časa v upanju, da bo po dveh letih pandemije naš Glasbeni venček zapel normalno. Pravijo, da vaja dela mojstra, vadimo za advent in božični koncert. Z mešanimi občutki in tremo smo se odzvali na manifestacijo »Matko Brajša Rašan«, saj so sodelovali sami dobri zbori. V soboto, 12. novembra, se je mešani pevski zbor Encijan Slovenskega kulturnega društva Istra Pulj pridružil ostalim. Vsi skupaj smo s sodelovanjem obogatili 19. Dneve vokalne glasbe z naslovom »Brajši v spomin«. Matko Brajša Rašan je bil istrski skladatelj in zbiratelj narodnih pesmi. Društvo neprekinjeno deluje že 71 let, kar govori

Zbor Encijan in Laura Marin ob izvajanju pesmi Oj Triglav, moj dom, Radičeva rožica in Poletna noč.

o tradiciji in ljubezni, ki ga člani društva vlagajo v vokalni glasbeni izraz. Koncert se je odvijal v nabito polni dvorani Circolo, kjer deluje italijanska

skupnost. Sodelovali so: MPZ KUD »Matko Brajša Rašan«, Coro »Carillon«, Zbor Italijanske skupnosti Pula, MPZ »Encijan«, Slovensko kulturno

Pri keramični delavnici so se zbrale članice društva: Branka, Anka, Ika, Marjeta, Bojana in Ivanka ter delale pod budnim očesom akademske kiparke Eve Peterson Lenassi.

Anka Klunič se je preizkusila na vretenu.

Lepi izdelki naših keramičark

društvo Pulj, »Deja vu duo« – Romina Peti in Toni Cukan, MPZ GD »Sokol« Buzet in Riječki komorni zbor »Val« z Reke. Dvorana Circolo je bila tudi s stojišči premajhna za vse, ki so želeli poslušati zborovsko petje.

V Slovenskem društvu Pulj je veliko dogajanj, lahko bi rekli za vsakogar nekaj. Od petka, 11., do nedelje, 13. novembra, je v naši Galeriji potekala celodnevna keramična delavnica pod vodstvom akademske kiparke Eve Peterson Lenassi iz Ljubljane. Delavnica je bila izvedena v organizaciji SIM Slovenske izseljenske matice Ljubljana in našega društva. Udeleženke so izdelovale izdelke iz gline ter se učile oblikovanja na mizi in na vretenu ter poslikave izdelkov. Zelo so bile navdušene, pridne, kar ponazarjajo slike njihovih umetnin. Po tednu dni je društvo organiziralo peko in glaziranje teh izdelkov, nekatere bo Božiček gotovo postavil kot darilo na svoje mesto.

Stopili smo v praznični adventni čas, ki se ga vsako leto posebej veselimo, a je potrebno za to veselje marsikaj postoriti, pripraviti adventni venec za prvo adventno nedeljo. Izkušnje in vaja pri pletenju venca v petih letih, ob pomoči in nadzoru naše predsednice Danice Avbelj, je tudi šesto leto, ko je bila odsotna, obrodilo sadove. V četrtek, 24. novembra, so bile pripeljane smrekove vejice v Galerijo, zadišalo je po adventu, kar je opazil tudi Encijan pri vaji. V petek so zavihali rokave Milica, Damijana, Milena, Vesna, Tinka, Spiro in nepogrešljiv Marjan, ki je delal, nadziral in dejal, da morajo biti do večera gotovi in v soboto odnesti venec ob pomoči Branka v središče mesta na fontano v Ciscuttijevo ulico in pripraviti vse priključke. Rečeno – storjeno. Na prvo adventno nedeljo smo se zbrali mešani pevski zbor Encijan, člani društva, zvesti poslušalci ter mimoidoči po

dveh letih zopet ob Glasbenem venecu. Venček bo prepeval še 4., 11. in 18. decembra. Želja društva je, da bi obležje adventa bilo tudi povezovanje zborov ostalih narodnosti katoliške veroizpovedi. Predsednik pevskega zbora Encijan Branko je bil glavni organizator in povezovalc tega lepega dogodka. Po prihodu župana mesta Pulj Filipa Zoričiča in župnika puljske katedrale vel. Rikarda Lekaja je pričel zbor Encijan z dirigentko Lauro Marin s petjem Glorie. Branko Velimirovič je pozdravil prisotne, se zahvalil za zvesto spremljanje vsa leta ter dodal, da SKD Istra Pulj poklanja ta koncert kot darilo someščanom Istre in Pulja za prijetno sobivanje. Nadaljevala je podpredsednica slovenskega društva Klavdija Velimirovič in opisala nastanek adventnega venca, pomen njega in sveč. Zbor je še zapel Poslušajte vsi ljudje, Notte di Luce in na koncu O pastiri čudo novo. Župan Filip Zoričič je

pozdravil vse navzoče, ki so se pridružili tej lepi manifestaciji slovenskega društva, da skupaj obeležimo začetek adventa z željo, da to nadaljujemo. Posebna čestitka je veljala društvu za idejo postavitve.

Veličastni Rikardo Lekaj, župnik puljske katedrale, je dejal: »Stopili smo v praznični adventni čas, ko v veselem pričakovanju Jezusovega rojstva prižigamo 4 sveče!« Z adventom se tudi začne novo liturgično leto, to je čas pričakovanja, vere, upanja, spreobrnjenja, ljubezni. Bodimo sol zemlje in luč sveta. Po molitvi in blagoslovu prisotnih in adventnega venca sta z županom Zoričičem prižgala prvo svečko. Sledil je velik aplavz in zaključna pesem.

Vsem želimo blagoslovljen božič in radostno pojdimo naprej naproti novemu letu 2023!

Za SKD Istra Pulj, I. Koletnik

Rikardo Lekaj pri molitvi in blagoslovu adventnega venca

Poslušalci

NE MČ IJA

AUGSBURG

Ravensburg – Poslovala se je Angela Pavlin

Angela Pavlin se je rodila kot osma od devetih otrok, 1. novembra 1920, v majhni vasi Gorenja Lepa Vas pri Krškem. Zrastla je na revni kmetiji očeta Janeza in

mame Marije Prevejšek. V šolo je hodila v Veliki Trn.

Z osemnajstimi leti se je leta 1938 poročila z Mihom Pavlinom v vasico Dunaj 4, pri Krškem, nedaleč od rojstnega kraja. **Z možem sta živela na mali kmetiji.** Ona je skrbela za dom, mož Miha pa je šival obleke in bil kot dober krojač znan daleč naokoli.

Z možem Mihom sta podarila življenje dvema hčerkama, Milki in Roziki. Milka se je rodila leta 1940 v Sloveniji, Rozika pa dve leti kasneje v izgnanstvu v Nemčiji, v Heidelbergu. »To so bili težki vojni časi. Izgnani smo bili v Nemčijo. Pa je tudi to minilo,« se je ob svojem stotem rojstnem dnevu spominjala Angela. Šele ko se

je končala norija druge svetovne vojne, se je družina lahko vrnila nazaj v domači kraj, v domovino.

Angela je rada obdelovala njive in vinograd. Tudi za koze, prašiče in kokoši je skrbela z vso ljubeznijo. Njen mož Miha je bil znan kot dober krojač, znal pa je igrati tudi na harmoniko. Kljub težkemu in trdemu delu na

Pokojna Angela Pavlin

majhni kmetiji nikdar ni bilo dolgčas. Življenje je bilo prepleteno z delom, glasbo in petjem. Ob kupici vina se je veliko pelo.

Angela je ob nedeljah skupaj s hčerkami pela v cerkvenem zboru. Domači so jo klicali Gelca. Vedno je bila nasmejana, vesela in pridnih rok. Pri njej so bili vsi dobrodošli. Da ne bi bilo preveč revščine v družini, je hodila k sosedom pomagat delat in tako je prisluzila kak dinar za preživetje.

Leta 1962 sta hčerki zapustili domovino in odšli v Nemčijo. Z možem sta ostala sama doma. Po nekaj letih je Miha zbolel. Angela ga je z vso ljubeznijo več let oskrbovala in mu stala ob strani. Leta 1984 je umrl. Od takrat naprej je na domačiji ostala sama.

Pred nekaj leti, ko je bila že v visoki starosti, je padla odločitev, da se odseli k hčerki v Nemčijo. Zadnja

leta je živela pri hčerki Roziki v Baintu blizu Ravensburga.

Letos 1. novembra je dočakala 102. rojstni dan. Ob tej priložnosti smo ji nazdravili in zapeli. Naše pozornosti se je zelo razveselila. Toda 9. novembra 2022 se je tiho in mirno poslovila. Njeno srce je obmirovalo in za vedno je zatisnila oči.

Ostala nam bo v lepem spominu ...
Naj počiva v miru.

Vnuk Stanko

Ulm – Okrogli obletnici Vinka Majcna in dr. Mirka Černeta

Vsak svoj okrogli rojstni dan sta v novembru dočakala Vinko Majcen in dr. Mirko Černe. Vinko je 3. novembra dopolnil sedemdeset let, Mirko pa 20. novembra osemdeset let. Oba sta povezana z društvom in župnijo. Vinko je po prihodu v Nemčijo dolgo let delal pri podjetju Magirus. Pred nekaj leti je zamenjal službo. V roke je vzel volan mestnega avtobusa in kot šofer še vedno prevažata potnike, kljub temu da se je že upokojil. Dolgo let je bil predsednik Slovenskega

društva Slovenija v Ulmu. Organiziral je kulturne prireditve, razna srečanja, sodeloval v pevskem zboru, v folklorni skupini in še in še bi lahko naštevati, kjer je bil in je še vedno po svojih močeh navzoč. Okroglo obletnico je slovesno obeležil na obisku v Sloveniji, obdan s sorodniki in velikim številom prijateljev in znancev. Tudi v Ulmu, v okviru župnijske skupnosti, je po maši v nedeljo, 13. novembra, prejel voščila in čestitke vseh zbranih. Štirinajst dni kasneje, v nedeljo, 27. novembra, pa je po končani nedeljski maši povabil v dvorano na pogostitev osemdesetletni slavljenec dr. Mirko Černe. Nedaleč od Ulma, v kraju Nersingen, si je ustvaril dom in prostor za opravljanje svojega poklica. Kot mlad zobozdravnik je prišel v Nemčijo in kmalu zaslovel kot odlični strokovnjak na svojem področju. Letos se je upokojil. Svoje paciente je prepustil sinu, ki sledi stopinjam svojega očeta. Dr. Mirko Černe ni pletel vezi poznanstev samo po službeni plati. Rad se je družil in se še vedno družil s svojimi rojaki na prireditvah

društva in slovenske župnije. Dokler je obstajal pevski zbor, je v njem z vsem srcem prepeval. Zaveda se, da je osemdeset let lepa doba. V srcu goji upanje, da mu bo zdravje še dolgo služilo. V to smer so bila izrečena tudi voščila in čestitke navzočih, s katerimi je v nedeljo po maši praznoval okrogli življenjski jubilej.

R. K.

Vinko Majcen je dopolnil 70. rojstni dan.

Dr. Mirko Černe

Dr. Mirko Černe je praznoval 80. rojstni dan.

MÜNCHEN

Adventni čas

Vstremljenju, da župnija nudi svoj prostor in spodbudo v pripravi na božične praznike, je bila povabljen farna skupnost k izdelovanju adventnih venčkov pred začetkom adventnega časa. Udeležilo se ga je nekaj faranov, ki so pri-

pravili venčke zase in za kapelo ter osnovne izdelke za otroke slovenske šole, ki so na soboto pred prvo adventno nedeljo v zadnji uri pouka okrasili venčke vsak na svoj način. Pri tem jim ne zmanjka ustvarjalnosti. Spremljamo jih pri delu s katehezo o simbolih, ki nam naznanjajo praznik Kristusovega rojstva. Nekaj tega vedo že iz šole, vendar imajo tu priložnost,

da sami doprinesejo k lepoti praznovanja v svoji družini. Blagoslovljene venčke vzamejo domov, da je njihov izdelek v oporo pričakovanju Odrašenika v družini. Otroci postajajo tako oznanjevalci božične blagovesti.

V župnijskem življenju opažamo rahel, vendar stabilen porast oltarnih občestev skoraj na vseh krajih, kjer so nedeljske maše. Zdi se, da se pred-

koronska normalnost vrača v našo farno življenje. Vendar je še vedno dokaj velik razkorak med nekdanjim in sedanjim stanjem. Upamo, da se vrne pogum in potreba vernih ljudi po osebni udeležbi pri nedeljski maši.

Adventna duhovna obnova

V župniji je to duhovno informativno in spodbudno versko izobraževal-

Adventni venčki

no srečanje v adventnem in postnem času desetletna tradicija. Morda izraz za današnji čas zveni zastarelo, vendar je vsebina duhovne obnove vedno naravnana na konkretna vprašanja vernikov o življenju v sodobnih razmerah. S tem delom je začel župnik Branko Rozman kmalu po nastopu službe župnika na slovenski župniji. Izobraženi pastoralist si je iznajdljivo prizadeval za versko izobraževanje slovenskih katoličanov v nadškofiji München-Freising. Toliko o ozadju tega dela v naši fari.

Za adventno duhovno obnovo 2022 je prevzel vlogo voditelja in predavatelja diakon Ralph Prausmüller, ki je z dekretom nadškofa Reinharda Marxa dodeljen naši župniji, in redno opravlja diakonsko službo v slovenski skupnosti v Münchnu. Poleg rednega nedeljskega mašnega srečanja v središču mesta se je diakon v času pandemije izkazal v skupnosti kot dober in zaželen pomočnik pri tehničnih rešitvah komunikacije znotraj farnega občestva na ravni internetne povezave s farani. Zadnji dve leti je bil voditelj kratke poldnevne duhovne obnove v svetih časih v programu priprave na božič in na veliko noč. Udeleženci tega v pandemiji edino možnega programa so mu bili zelo hvaležni za dobro pripravljene meditacije in molitvene dele duhovne obnove.

Letos je bila načrtovana podobna, vendar na cel dan razširjena duhovna spodbuda v soboto pred 2. adventno nedeljo. Diakon je imel pripravljen celoten program, vendar ga je ustavila bolezen. Dober teden pred duhovno obnovo ga je našel virus korone. Sporočil je in izrazil upanje, da bo bolezen do začetka duhovne obnove premagana, saj ni imel težjih preizkušenj zaradi okužbe. Predvideval je, da bo lahko nastopil s pripravljenim programom na duhovni obnovi.

Pa se ni izšlo. Nekaj dni pred dogodkom je sporočil, da je test še vedno pozitiven, in da ga muči kašelj. Bilo je jasno, da se v tem stanju ne sme pojaviti pred ljudmi. Tako je bilo treba najti drugo rešitev za že vsem faranom napovedano duhovno srečanje v slovenskem župnijskem domu. Najti drugega voditelja duhovne obnove je bilo nemogoče. Odpovedati je kočljivo, ker je bilo obvestilo faranom poslano le nekaj dni prej, in bi ponovno sporočilo zagotovo ne doseglo vseh faranov, ki jih ta duhovni dogodek zanima.

Tako je bila na dlani odločitev, da izvedemo napovedani program z lastnimi močmi na župniji. Ne bo vse na nivoju, ki so ga ljudje navajeni, bodo pa udeleženci razumeli, zakaj je kakovost izvedbe pomanjkljiva. Vendar to ne vpliva nujno na duhovno spodbudo, ki jo tak dogodek pomeni. V duhovnosti ne gre le za človeško spretnost podajanja verskega nauka, ampak za moč Božje besede in razsvetljensko delovanje Svetega Duha, ki se podarja vsakemu udeležencu po njegovi pripravljenosti.

Vodenje duhovne obnove je prevzel župnik. Ker je bil za pripravo na razpolago le en dan, se je oprl na zanesljivo izvorno besedilo krščanskega nauka v Katekizmu Katoliške cerkve. Ker je današnja situacija Katoliške cerkve v evropskih družbah na kočljivi preizkušnji in za Cerkev v Nemčiji velja to še na poseben način, se je zdelo, da je treba izbrati za temo duhovne obnove prve temelje katoliške vere. Najprej se pojavlja vprašanje podobe Boga, ki ga ima današnji katoličan v Sloveniji, v Evropi in s tem tudi v naši župniji. Z drugo besedo, kaj verujemo katoličani in kako izpričujemo svoj odnos do Boga v času in prostoru našega življenja. Oznanilo ima večina slovenskih vernikov na

V Nürnbergu se po maši zadržimo v pomenkih kar pred cerkvijo in potem še naprej na ulici.

Bavarskem iz obeh virov, slovenskega in nemškega. Realno je vprašanje, ali najde današnji katoličan v teh razmerah pravilno orientacijo, da bi se lahko osebno in odgovorno odločal v svojih ravnanjih. Preskromna verska izobraženost mnogim ne omogoča samostojnega premisleka in svobodne odločitve, kako živeti vero v Kristusa danes. Opuščanje molitve in prejemanja zakramentov postaja mnogim krščanim ljudem normalen vsakdan. Odnos do Boga se umika iz vsakdanjega razmišljanja in delovanja. Bog je vse bolj neznanec, tujec.

Zato je bil na duhovni obnovi izbran način dela ob prebiranju prvih poglavij Katekizma Katoliške cerkve in predavatelj je poskušal razložiti njih pomen in razlago za današnji čas. Nedvomno to zahteva od udeležencev kar nekaj napora, vendar se je izkazalo, da navzoči verniki to zmorejo. Tako je čas (dopoldne od 9 h do 12 h) kar prehitro minil in še bolj nam je zmanjkovalo časa popoldne (od 14 h do 17 h). Kosilo so si udeleženci pripravili sami v župnijski kuhinji.

Druga tema je bila razlaga psalma 50, kjer je še posebej dobro predsta-

vljen človek, ki išče osebno bližino z Bogom, in se jasno zaveda svoje nepopolnosti in nemoči zaradi grešnosti, v katero je vpleten iz svojih slabosti in hudobije, ki je je poln svet, v katerem živi. Pisec psalma vendarle najde rešitev v neomajnem zaupanju v Boga, ki svoje ljubeznive naklonjenosti do človeka in vsega stvarstva nikoli ne umakne. Bog pač ni omahljiv v svoji ljubezni do ustvarjenih stvari in bitij in še posebej do človeka, kateremu je naklonil svojo podobo. Dal mu je razumno dušo. Tako je človek sposoben odkrivati duhovne stvarnosti in razlikovati, kaj je dobro in kaj zlo. Zaključili smo z zahvalno mašo v župnijski kapeli.

Ta večer se je zbrala k slovenski maši tudi skupnost v oddaljenem Waldkraiburgu. Maševal je g. Marjan Bečan. V nedeljo, drugo adventno, so bile maše v Nürnbergu, Ingolstadtu in Münchnu. Povsod spodbuden obisk kljub mrzlemu vremenu, ki se je pritihovalo zadnje dneve in nam naznanilo, da je zima. Zaenkrat še brez snežne beline.

jp

SEVERNO PORENJE/ VESTFALIJA

Po romarskih poteh 2022

Le kako bi Slovenci, ki že mnogo let živimo zunaj matične domovine, obstali, če ne bi bilo slovenskih društev, ki nas v maternem jeziku povezujejo, da skupaj ohranjamo slovensko besedo, kulturo, petje in druženje.

Osebno so mi te vrednote veliko pomagale pri premagovanju domotožja po domovini, odkar me je ljubezen pred več kot pol stoletja vodila v nemško pokrajino Severno Porenje/Vestfalijo. V vseh teh dolgih letih sem obiskovala skoraj vse prireditve slovenskih društev v naši pokrajini. Tudi vsakomesečne slovenske maše in druženja po njih so bila samoumevna.

Z velikim veseljem se družim tudi z rojaki po svetu. Že nekaj let se udeležujem romanj v Vadsteno na Švedskem, Einsiedeln v Švici in Kevelaer v Nemčiji. Tudi letos me je pot vodila po vseh teh božjih poteh.

48. binkoštno romanje v Vadsteno k sv. Brigiti Švedski, sozavetnici Evrope, kjer je praznovala Slovenska katoliška misija v Göteborgu hkrati 60 let delovanja na Švedskem, in kjer je sveto mašo daroval švedski škof Anders Arborelius, je bilo zelo veličastno. Somaševala sta nekdanji župnik na Švedskem, gospod Jože Drolc ter sedanji župnik Zvone Podvinski, ki z veseljem in velikim trudom že trideset let dan za dnem prevozi za svoje »ovčice« obširno Švedsko.

Na tem romanju se je pred iztekom mandata poslovil od roja-

Alojz Macuh, župnika Zvone Podvinski in Jože Drolc, veleposlanik Edvin Skrt, ministrant Martin Zupančič ter člani Ansambla Dori

kov na Švedskem veleposlanik za skandinavske države, gospod Edvin Skrt. Župniku Zvonetu Podvinskemu ter Alojzu Macuhu, predsedniku Slovenske zveze na Švedskem, je bilo podeljeno zahvalno priznanje Urada

Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu za njuno delo na Švedskem. Slovenski katoliški misiji Göteborg pa se je ob 60. obletnici delovanja zahvalila tudi Slovenska zveza na Švedskem.

Romarji v Vadsteni 2022 (Foto: Lasse Nilsson)

Tako sveta maša kakor kulturni program in druženje po njej je bilo nepozabno lepo. Za odlično pogostitev so poskrbeli člani misijskega pastoralnega sveta, za prijetno druženje pa »Ansambel Dori« iz domovine.

Tudi vsakoletni švedsko-slovenski vzponi so že pred leti postali del njihovih poti in druženj. Srečujemo se s »švedskim duhovnim vagabundom« Zvonetom, gorskim vodičem Marjanom Brezočnikom, rojaki iz Švedske ter udeleženci iz domovine, s katerimi se vzpenjamo po gorah naše slikovite in ljubljene domovine. Letos smo se 17. in 18. julija podali na Golico v Karavankah, ki meji na avstrijsko Koroško. Prav to planino je melodično ovekovečil legendarni ansambel Avsenik s polko »Na Golici«, ki jo dandanes igrajo po celem svetu. Po vrhu grebena smo z eno nogo hodili po slovenskem ozemlju, z drugo pa po avstrijskem. V srcu me je skelelo, saj sem nenehno mislila na to, da bi lepote, ki jih gledamo s tega hriba, in ležijo sedaj na avstrijskem

Koroškem, lahko ostale del naše ljube domovine. Pa je usoda oziroma politika hotela drugače. Bogu hvala, da na drugi strani meje še živijo ljudje, ki govore slovenski jezik, ohranjajo slovensko kulturo, glasbo in pesem. Nekaj teh ljudi poznam osebno. To je Oktet Suha, ki je v štiridesetih letih obstoja gostoval pri rojakih v mnogih deželah sveta, leta 2005 tudi v večjih mestih na Švedskem.

27. švedsko-slovenski vzpon smo zaključili s sveto mašo pri brezjanski Materi Mariji. Pri maši je bil prisoten z družino tudi Boris Razboršek, harmonikar pri Ansamblu Dori in nas po maši povabil na kozarček rujnega v njihovo klet, kjer smo nazdravili gostiteljem in se s pesmijo poslovili do prihodnjega vzpona.

Zadnjo nedeljo v septembru me je pot vodila tudi v Švico na 54. romanje k rojakom, ki se srečujejo vsako leto v Marijinem romarskem središču Einsiedeln. Romarsko mašo so darovali ljubljanski nadškof metropolit Stanislav

Zore, nadškofov tajnik Boštjan Prevc ter župnik za Švico, Predarlško/A in del Nemčije, mag. David Taljat. Med mašo so ubrano donele pesmi, ki jih je pod vodstvom dirigenta Dominika Krta zapel Cerkvni mešani pevski zbor France Gačnik iz Stranj ob spremljavi Ansambla Krt. Zbralo se je veliko slovenskih romarjev iz področij, kjer mašuje župnik David. Med romarji je bil tudi veleposlanik za Švico in Liechtenstein, mag. Iztok Grmek.

Vsako prvo nedeljo v rožnovenskem mesecu oktobru pa romamo Slovenci iz Severnega Porenja/Vestfalije v mestece Kevelaer, ki leži tik ob holandski meji. Ker smo že več kakor dve leti brez stalnega slovenskega župnika, odkar se je upokojil in vrnil v Belo krajino naš zadnji župnik, gospod Alojzij Rajk, smo hvaležni za vsak »čudež«, kadar se nas usmili kateri od slovenskih župnikov. Letos sta bila z nami kar dva, msgr. Janez Pucelj, ki je pripotoval iz Münchna, in žpk. Gregor Šemrl iz Belgije. Resnično

smo bili presrečni, da smo tudi na 64. romanju lahko prisluhnili Božji besedi v maternem jeziku v prelepi Marijini baziliki. Z molitvijo ter petjem Marijinih pesmi smo se poslovili pred milostno kapelo v upanju na zopet pogostejša srečanja pri slovenskih mašah.

Rojaki po svetu, katerim vam je dano vsak mesec srečevati se pri bogoslužjih v maternem jeziku, bodite hvaležni za ta dar. Ohranjajte vrednote, ki so vam jih starši položili v zibelko in ostanite tudi v tujini še naprej zavedni Slovenci. Želim vam še mnogo prijetnih dogajanj, tako v vaših društvih kakor pri slovenskih svetih mašah. Osebnostno pa se že veselim romanja v Vadsteno, Einsiedeln, Kevelaer 2023. Predsednik vlade Republike Slovenije, Borut Pahor, je ob zadnjem sprejemu v predsedniški palači ob dnevu odprtih vrat dejal: »Vsepovsod po svetu sem iskal prijatelje – in jih tudi našel.« Tudi jaz sem jih našla veliko in Bogu hvala zanje.

Danica Dyllong

Sestop z Golice (Foto: žpk. Zvone Podvinski)

Kratek postanek pred vzponom na Golico

Brezje - po zaključni maši 27. švedsko-slovenskega vzpona (Foto: Lasse Nilsson)

Romarji v Einsiedelnu (Foto: žpk. Boštjan Prevc)

Romarji pred Milostno kapelo v Kevelaerju

STUTTGART

Srečen čas za našo župnijo

Dragi bralci in prijatelji našega časopisa, lepo pozdravljeni z novo številko v novem letu 2023. V mesecu novembru smo imeli veliko svetih maš za naše pokojne brate in sestre. In po lepi slovenski tradiciji sem bil kot tukajšnji župnik povabljen k blagoslovom grobov in spomenikov, kjer počivajo naši dobri slovenski ljudje. »Juda Makabejec je napravil nabirko od moža do moža in poslal v Jeruzalem približno dva tisoč srebrnih drahem, da bi se opravila daritev za greh. V tem je ravnal zelo lepo in plemenito, saj je mislil na vstajenje. Zakaj ko ne bi pričakoval, da bodo padli vstali, bi bilo odveč in nespametno moliti za mrtve« (2 Mkb 12,43–44). Za kristjane ni dovolj, če se naših dragih rajnih spominjamo samo s svečami in rožami. Potrebno je, da živijo v spominu molitve. Sveče dogorijo, rože ovenijo, molitev pa ostaja in daje zagotovilo življenja pri Bogu. Po eni strani se Cerkev, romarica skozi zgodovino, veseli priprošnje svetnikov in blaženih, ki jo podpirajo pri njenem poslanstvu oznanjevanja evangelija, tako po drugi strani, kakor Jezus, joka s tistimi, ki trpijo zaradi ločitve od ljubljenih oseb in se kakor On in po Njem zahvaljuje Očetu, ki nas je rešil nadvlade greha in smrti. Jezus sam je razodel, da je smrt telesa kot spanec, iz katerega nas On zbudi. S to vero se v duhu ustavimo ob grobovih naših dragih, ki so nas imeli radi in so nam delali dobro. Danes pa smo povabljeni spomniti se vseh, tudi tistih, ki se jih nihče ne spominja. Spomnimo se žrtev vojn in nasilja in vseh tistih, ki počivajo v skupnih grobiščih ter mnogih »malih« tega sveta, ki so pokončani zaradi lakote in revščine. Spomnimo se bratov in sester, ki so bili ubiti zato, ker so kristjani in tistih, ki so žrtvovali svoje življenje v služenju drugim. Gospodu še posebej izročimo vse tiste, ki so nas zapustili v tem letu. Izročilo Cerkve od nekdaj spodbuja, da molimo za pokojne, še posebej pa, da darujemo za njih evharistično daritev. Ta je najboljša duhovna pomoč, ki jo mi lahko damo za njihove duše, še posebej za tiste najbolj zapuščene. Temelj molitve za pokojne je v občestvu mističnega telesa, kakor o tem pravi drugi vatikanski koncil: »Potujoča Cerkev na zemlji, ki se globoko zaveda tega občestva mističnega Kristusovega telesa, je že od prvih časov krščanske vere z veliko pobožnostjo gojila spomin na rajne« (Lumen gentium 50). Spomin na pokojne, skrb za grobove in molitve so pričevanje zaupljivega upanja, zakoreninjenega v gotovost, da smrt nima zadnje besede nad človeško usodo, saj je človeku na-

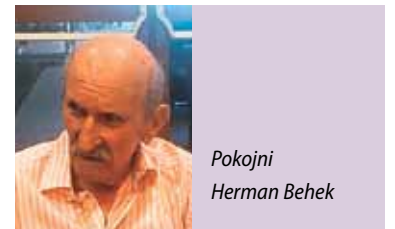
menjeno življenje brez konca, ki ima svoje korenine in dopolnitev v Bogu. Z vero v to vzvišeno človekovo »usodo« se obrnimo sedaj na Marijo, ki je pod križem trpela dramo Kristusove smrti in je bila za tem deležna veselja vstajenja. Naj nam Ona, Vrata nebeška, pomaga razumeti vrednost molitve in daritve za pokojne. Naj nas podpira pri vsakodnevnem romanju na zemlji ter naj nam pomaga, da ne bomo nikoli izgubili izpred oči poslednjega cilja življenja, ki je raj. S tem upanjem, ki nikoli ne razočara, gremo naprej.

Dragi prijatelji, ob vsem pastoralnem delu smo se lotili tudi dela urejanja slovenskega doma, kjer smo imeli zelo zahteven poseg podiranja petih nevarnih dreves. Pri tem smo v okolici slovenskega župnišča uredili tudi prostor na vrtu, kjer je gospod Thomas poskrbel, da se sedaj lahko brez skrbi gibljemo na vrtu in okolici slovenske hiše, ker je odstranil nevarna drevesa. Gospod Thomas, iz srca hvala za vaš trud in delo in enako hvala zakonca Venta, da sta mi posredovala pravi naslov za rešitev tega problema.

Ob uvedbi Svetovnega dneva molitve za skrb stvarstva je papež Frančišek v posebnem pismu med drugim zapisal: »Kot kristjani hočemo ponuditi svoj prispevek pri premagovanju ekološke krize, ki jo preživlja človeštvo. 'Kristjani so poklicani k ekološki spreobrnitvi, ki omogoči, da vse posledice srečanja z Jezusom privrejo na dan v odnosih s svetom, ki jih obdaja' (Laudato si', 217). Letni Svetovni dan molitve za skrb stvarstva je tako za posameznike kot za skupnosti dragocena priložnost za obnovitev osebne privolitve vsakemu lastni poklicanosti varuha stvarstva, za dviganje zahvale Bogu za čudovito Božje delo, ki ga je on zaupal naši skrbi. Prav tako bo mogoče prositi za pomoč pri varovanju stvarstva in za usmiljenje za grehe, ki smo jih storili proti svetlu, v katerem živimo. Obhajanje dneva na isti datum skupaj s Pravoslavno cerkvijo bo ugodna priložnost pričevanja za vedno večjo občestvenost s pravoslavnimi

brati. Živimo v času, v katerem se vsi kristjani soočamo z enakimi pomembnimi izzivi, na katere pa moramo, če želimo biti bolj verodostojni in učinkoviti, dati skupne odgovore.« Zelo resna težava je kakovost vode, ki je na voljo revnim, zaradi česar vsak dan umre veliko ljudi. Med revnimi so pogostne bolezni povezane z vodo kot tudi z mikroorganizmi in kemičnimi snovmi. Pomemben dejavnik trpljenja in smrtnosti med otroki sta griža in kolera, ki ju povzročata pomanjkljive higijenske storitve in oporečne zaloge vode. Posebno v državah, kjer ni s predpisi urejeno in ni zadostnega nadzora, številna področja z vodoprepustnimi plastmi ogroža onesnaženje, ki ga povzročajo rudarske, kmetijske in industrijske dejavnosti. Pri tem ne mislimo samo na tovarniške odpadke. V jezera, reke in morja se namreč še naprej stekajo detergenti in kemična sredstva, ki jih uporablja prebivalstvo (prim. Laudato si', 29). Če ni več objektivne resnice niti trdnih načel, razen zadovoljevanja lastnih želja in takojšnjih potreb, kakšne meje lahko veljajo za trgovino z ljudmi, za organizirani kriminal, promet z mamili, za trgovino z okrvavljenimi diamanti ali s kožami živali, ki izumirajo? Ali ni ta relativistična logika tista, ki upravičuje nakup organov revežev za prodajo in poskuse, ali pa zavrženje otrok, ker pač ne ustrezajo željam staršev? To je tudi logika »uporabi in odvrzi«, ki proizvaja toliko odpadkov samo zaradi nebrzdane želje, da človek porabi več, kot v resnici potrebuje. Zato si ne moremo predstavljati, da bodo za preprečevanje vedenja, ki prizadene okolje, dovolj politični programi ali zakoni. Če je namreč skorumpirana kultura, če se več ne priznava nobena objektivna resnica, nobeno splošno veljavno načelo, bodo zakoni razumljeni samo kot samovoljne zapovedi ali kot ovire, ki se jim je treba izogniti (prim. Laudato si', 123).

Po drugi strani vzbujajo skrb dejstvo, da nekatera naravovarstvena gibanja branijo celovitost okolja in upravičeno zahtevajo omejevanje znanstvenih raziskav, vendar pa teh načel ne upoštevajo, ko gre za človeško življenje. Pri poskusih na živih človeških zarodkih se velikokrat opravičuje prekoračitev vseh meja. Pozablja se, da neodtujljiva vrednota človekovega življenja močno presega stopnjo njegovega razvoja. Podobno se dogaja, ko ima tehnika, kadar ne prizna velikih npravstvenih načel, nazadnje za zakonit (upravičen) vsak poseg. V tem poglavju smo videli, da bo tehnika, ločena od etike, težko sposobna samoomejevati svojo moč (prim. Laudato si', 136). Vsa čuda sveta: živali, ptice, drevesa, cvetje, trave, sadeži, pisani metulji, ribe, zrak, voda, ogenj ... so darovi Boga, ki govorijo o njegovi lepoti, modrosti in dobroti. Občudovanje stvarstva nas spodbuja, da spoštujemo in varuje-

Pokojni
Herman Behek

mo okolje. Še več. Po svojih močeh se bojujmo proti onesnaževanju okolja s pravnim ravnanjem z odpadki in smetmi, podpirajmo boj proti krčenju gozdov ter uničevanju rastlinskih in živalskih vrst. Kako to, da narava ne naredi ničesar v prazno? In od kod izvira ta red in lepota, ki ju vidimo v svetu? Ali ne prihajata od tega, da obstaja netelesno Bitje, živo in najmodrejše, vsenavzoče, ki v neskončnem prostoru, kakršen je v njegovem znanstvu, vidi vse stvari globoko in jih popolnoma dojema in jih popolnoma razume (Isaac Newton)? S stvarjenjem Bog ne prepusti ustvarjenega bitja njemu samemu. Ne daje mu samo biti in bivanja, ampak ga vsak tre-

Blagoslov groba in spomenika, kjer počiva
Franc Leben.

Blagoslov groba in spomenika, kjer počiva
Anita Seher.

Blagoslov groba in spomenika, kjer počiva
Ivan Grabnar.

Pokojna
Zdenka Heider

nutek vzdržuje v biti, mu daje delovati in ga nosi v smeri k cilju. Priznavati to celotno in popolno odvisnost v razmerju do Stvarnika je vir modrosti in svobode, veselja in zaupanja: »Ljubiš namreč vse, kar je, in ničesar ne sovražiš, kar si naredil; zakaj ko bi kaj sovražil, bi tega ne ustvaril. Kako bi pa moglo kaj obstati, ako bi ti ne hotel, ali se ohraniti, česar bi ti ne poklical v bivanje? Ti pa, življenje ljubeči Gospod, vsemu prizanašaš, ker je tvoje« (Mdr 11,24–26). Ker Bog ustvarja z modrostjo, je stvarstvo urejeno: »Vse si uredil po meri, številu in teži« (Mdr 11,20). Ustvarjeno v večni Besedi in po večni Besedi, ki je »podoba nevidnega Boga« (Kol 1,15), je stvarstvo namenjeno človeku, naravnano na človeka, ki je Božja podoba (prim. 1 Mz 1,26) in poklican k osebni odnosu z Bogom. Naš razum, ki je deležen luči Božjega uma, more razumeti to, kar nam Bog pove prek svojega stvarstva (prim. Ps 19,2–5), seveda ne brez velikega napore in v duhu ponižnosti in spoštovanja pred Stvarnikom in njegovim delom (prim. Job 42,3). Ker je izšlo iz Božje dobrote, zato je stvarstvo deležno te dobrote (»Bog je videl, da je prav dobro«, 1 Mz 1,3.10.12.18.21.31). Kajti Bog je hotel stvarstvo kot dar, naslovljen na človeka, kot dediščino, ki je namenjena in zaupana človeku. Cerkev je morala vedno znova braniti dobrot stvarstva, vključno s snovnim svetom (prim. DS 286; 455–463; 800; 1333; 3002).

Leta 2018 so se slovenski škofje v okviru obiska Ad limina srečali na zasebni avdienci s svetim očetom Frančiškom in ob tej priložnosti so mu podarili simbolična darila, med katerim sta bila med in sveča iz čebeljega voska. Odločitev za tako darilo izvira iz dejstva, da Slovenci že stoletja na poseben način cenimo čebele, saj predstavljajo krepost, skromnost

in marljivost. Obenem odražajo naš odnos do Božjega stvarstva in spoštovanje do ohranjanja neokrnjene narave. Čebele so v slovenski kulturi znamenje delavnosti, poštenja in preprostosti. Zato si je Slovenija prizadevala in tudi dosegla, da je Organizacija združenih narodov določila 20. maj za svetovni dan čebel. Gre za povabilo in opozorilo vsemu svetu, da moramo ohranjanje stvarstva začeti pri najmanjših in najbolj ranljivih. Čebelarstvo je neločljivo povezano z delom slovenskih duhovnikov, saj so si že v 18. stoletju prizadevali, da je dobilo ustrezno strokovno podlago, znanstvena književna dela in se je razširilo med ljudstvom. Na poseben način izstopa delo duhovnika Petra Pavla Glavarja, ki je za slovenske otroke odprl šolo, kjer so se lahko učili čebelarjenja. Leta 1776 je v slovenščino prevedel prvi priročnik za čebelarje v tedanjem habsburškem cesarstvu, ki ga je Anton Janša napisal v nemškem jeziku. Mnogi slovenski župniki so bili tudi sami čebelarji: npr. župnik v Grižah Janez Goličnik (1737–1809), kočevski župnik Jurij Jonke (1777–1864), Janez Sumper (1827–1888) in župnik na Vrhniki Franc Laekmayer (1863–1946). Slednji je pri Celjski Mohorjevi družbi izdal strokovni knjigi o čebelarstvu, ki sta dosegli rekordno naklado 84.389 izvodov. Morda se zdi pretirano, da trdimo, da je sprememba ekološke zavesti bistveno povezana ravno z duhovno versko držo. Tega ni mogoče doseči z nobeno, še tako pretanjeno zakonodajo, kajti starozavezni pojem zedaka (pravičnost) »vključuje Božjo ljubezen, ki je vedno tukaj in spremlja pravo in pravičnost«, kot pravi Stanislav Slatinek (1996, 144). Samo v celostnem pristopu – z vidika Božje ljubezni in pravičnosti – je mogoče ustrezno reševati zadeve, ker je šele veren človek sposoben urejati svojo identičnost v odnosu do sebe, narave in svojega izvora. Soočati se s temi problemi pomeni stvarno, pogumno pogledati v oči sebi in biti pravičen oziroma pošten do drugih (tudi prihodnjih rodov) ter odprt za svoj izvorni temelj. Ne glede na to, kako ta temelj kdo razume, je

nujno, da gre pri taki duhovni držbi za presežnost, ki vidi preko zemeljskih omejenosti. Poziv krščanskih Cerkva k ohranitvi Božjega stvarstva se je oblikoval v času šestega ekumenskega sveta Cerkev v Vancouvru (leta 1983). Geslo »Pravičnost, mir in neokrnjenost stvarstva« je težnjo po pravičnosti in trajnem miru povežalo s skrbjo za usodo narave. To geslo je široko odmevalo v posameznih Cerkvah. Še danes določa programe ekumenske refleksije in skupnega delovanja. Charta Oecumenica [11], ki so jo leta 2001 sprejele evropske Cerkve, posebej poudarja: »V veri in ljubezen Boga Stvarnika smo hvaležni za dar stvarjenja, dragocenost in lepoto narave. Zgroženi pa opažamo, da se naravna bogastva izkoriščajo brez upoštevanja njihove resnične vrednosti in omejene količine, pa tudi dobrobiti zanamcev. S skupnimi močmi želimo ustvariti dostojne življenjske pogoje za celotno stvarstvo. Predlagamo, da se v evropske Cerkve uvede ekumenski dan molitve za ohranitev stvarstva. Svetniki, ki so svet doživljali kot dar Božje dobrote, niso povedali nič novega. Sv. Avgustin tako razmišlja: 'Velik si, Gospod, in velike hvale vreden, velika je tvoja moč in tvoji modrosti ni mere. In tebe hoče hvaliti človek, ki je le drobec tvojega stvarstva, človek, ki nosi s seboj svojo umrljivost, ki nosi pričevanje svojega greha in pričevanje, da se ti, Bog, prevzetnim ustavljaš. In vendar – tebe hoče hvaliti človek, ki je le drobec tvojega stvarstva. Ti nas spodbujaš, da nam je radost tebe hvaliti, zakaj k sebi si nas ustvaril in nemirno je naše srce, dokler ne počije v tebi!'«

Svetniki so nam na nov način približali že staro prepričanje, kot pravi Jezus: »Zato je vsak pismouk, ki je

Gospod Thomas podira nevarna drevesa pri slovenski hiši.

postal učenec nebeškega kraljestva, podoben hišnemu gospodarju, ki prinaša iz svojega zaklada novo in staro« (Mt 13,52). Šemá Izrael, kar pomeni: »Poslušaj Izrael: Gospod je naš Bog, Gospod edini! Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vso močjo« (5 Mz 64–9). To je temeljna starozavezna zapoved o ljubezni do Boga, ki je bila dana Judom z namenom, da jo skozi zgodovino ohranjajo v spominu in izročajo potomcem. Te vrstice so obenem začetni del judovske molitve, ki se moli zjutraj in zvečer. Da bi se Judje vedno in povsod spominjali bistva svoje vere, so molitveni obrazec, napisan na pergament, shranjevali v majhni škatlici, ki so si jo z usnjenim jermenom privezovali na podlaket in na čelo. Veruješ v Boga? Naj bo torej on temelj vsega tvojega ravnanja; z njim sprejmi vse, kar srečaš v življenju, srečo ali žalost. Naj se tvoja vera ne spreminja vsak dan glede na okoliščine. Ne daj, da bi uspeh povečal tvojo vero ali pa da bi jo neuspeh, izguba ali bolezen ošibili ali izničili. Si sprejel to, da boš živel z Bogom? Torej enkrat za vselej povsem zaupaj vanj in se ne skušaj pri tem vračati nazaj. Bodi mu zvest do smrti. Zaupaj mu vse gmotne in duhovne zadeve; vse zmore upravljati. Vedi, da življenje z Bogom prenese vse: bolezen, lakoto, ponižanje, in ne bodi presenečen, če se ti to zgodi: potrpi in videl boš, da se bo to obrnilo v tvoje največje dobro.

Poročilo pripravil: Aleš Kalamar

Pri sveti maši v Pfullingenu

Zbrani pri čaju in kavi pri gospe Mencin

Njegova suknja – Sedemnajsto poglavje

»Tako se je zdelo tudi meni. Ob vseh govoricah, ki so visele v zraku ...«

»Seveda. V takem primeru se skoraj vsakemu zdi, da je videl kak obraz. Torej, bili ste pri Benjosefu?«

»Janez nam je pravil, kakšen je bil in kaj je rekel ...«

»Janez, to je tisti mladi zasanjanec, kajne?«

»Da. Potem je Tomaž vstal in povedal svoje mišljenje in to je bilo tudi moje. 'Niti besede ne verjamem,' je vzkliknil. 'In ne bom verjel, dokler ne položim svojih rok v njegove rane.'«

»To je bilo predrzno,« je menil Marcel. »Je bil Janez užaljen?«

»Saj skoraj ni utegnil biti, zakaj Jezus je že stal prav zraven Tomaža.«

»Ne, Just!«

»Pač! S tistim razumevajočim nasmehom, ki smo ga vsi tako dobro poznali.«

»Prikazen?«

»Ne, on sam! Le shujšan je bil; poznalo se mu je trpljenje, ki ga je prestal. Na čelu je imel globoke proge. Obe roki je stegnil k Tomažu ...«

»Ste se vsi zgnetli okoli njega?« Marcelu je skoraj zmanjkalo glasu.

»Ne, preveč smo bili osupli, vsaj jaz. Nisem se mogel niti ganiti. Jezus je pokazal Tomažu rane od žebeljev na rokah in rekel: 'Položi svoj prst vanje.' To je bilo za Tomaža preveč. Zakril si je obraz in zajokal.«

Stemnilo se je; drugi gostje so odšli in Šalum je pristopil, da bi poprašal po željah.

»Prijatelju sem pravil o Jezusu,« je rekel Just.

»Da, da. Nekoč je sedel tule, kjer sediš ti.«

»Je kaj govoril?«

»Pripovedoval je neko zgodbo. Nekdo bi rad vedel, kdo je naš bližnji. Tedaj je porabil Jezus priliko o možu, ki je šel iz Jeruzalema v Jeriho in padel med razbojnike, ki so ga pustili na pol mrtvega ležati. Po poti sta prišla duhovnik in za njim neki levit. Videla sta ga, pa sta šla mimo. Nato je prišel neki Samarijan – vedeti moraš, da tule Samarijanov ne cenimo kaj prida! – in se ga je usmilil, mu obvezal rane, ga popeljal v gostilno in poskrbel zanj. 'Kateri od teh treh,' je vprašal Jezus, 'mislite, da je najbližji tistega, ki je padel med razbojnike?'«

»Odgovor ni bil težak,« je pripomnil Marcel. »Jaz bi vprašal nekaj drugega. Jezus naj bi bil nasprotnik vsakega boja z orožjem. Če bi bil torej dobri Samarijan prišel po poti prav tedaj, ko so razbojniki nesrečneža tolkli in ropali – ali naj bi mu prihitel na pomoč ali pa bi moral počakati, da bi razbojniki svoje opravili in pobegnili?«

Šalum in Just sta se spogledala, kakor bi hotela odriniti odgovor drug drugemu.

»Jezus je prišel rane obvezovat in ne zadajat,« je rekel slovesno Just. »Si zadovoljen?«

»Ne,« je odvrnil Marcel. »A morda bi bilo prav, če bi šli k počitku. – Dobra je bila tvoja riba, Šalum. Za zajtrk nama jo spet pripravi.«

Medtem ko je Just v tihem šotoru med dvema mirtama ob svetilki pripravljaval ležišče, je Marcel vprašal: »Kaj se je zgodilo, ko je Tomaž videl rane?«

»Benjosef je napolnil krožnik s pečeno ribo, dodal malo kruha in medu ter ponudil Jezusu. In ta je jedel.«

»Torej ni bil duh?«

»Ne vem ... Vsekakor je jedel. Stemnilo se je; Benjosef je prinesel svetilko in Andrej jo je prižgal. A Jezusa ni bilo več.«

»Zginil je brez sledu?«

»Morda je šel skozi vrata. Pa ni nihče nič slišal.«

»Ali je bil prišel skozi vrata?«

»Ne vem. Opazil sem ga šele, ko je stal zraven Tomaža.«

»Kaj misliš, da se je zgodilo z njim? Si ga pozneje še kdaj videl?«

»Da, mesec dni pozneje. Medtem se je prikazal v Galileji. Tisti večer, ko so Jezusa zasliševali, se je zgodilo nekaj zelo nesrečnega. Simon je sedel na dvorišču in čakal. Tedaj je pristopila neka dekla in rekla: 'Tudi ti si bil z Jezusom Galilejcem.' In Simon je odgovoril: 'Ne, ne poznam ga.'«

»Pa sem mislil, da je bil Simon vodilni učenec?«

»Da, saj to je tisto. Bil je sicer pogumen mož, a tisti večer je popolnoma odpovedal. Ko so Jezusa peljali na prefekturo, je šel od daleč za njim, potem pa je čakal zunaj. Kje je bil med usmrtnitvijo in prve dni po tem, ne vem.«

»Torej, ko so učenci mislili, da so Jezusa prvokrat videli, Simona ni bilo zraven?«

»Ne. Toda Jezus jim je ukazal, na povedo Simonu.«

»Pa je Jezus vedel, da ga je Simon zatajil?«

»Seveda. Prav zato je želel, da bi Simon vedel, da mu je odpustil. Drugo jutro so sklenili Zebedejeva sinova in Tomaž, da bodo spravili Bartolomeja, ki je bil bolan, domov. Na poti so srečali Simona Petra, ki je obupan blodil okoli, in so mu povedali, kaj se je zgodilo. Hotel je na vrat na nos nazaj v Jeruzalem, pa so mu odsvetovali. Govorica o Jezusovem vstajenju se je raznesla, v duhovnikih se je zbudila radovednost in na skrivaj so pazili na Benjosefovo hišo. – Tisto noč so šli vsi ribariti na Galilejsko morje. Ob sončnem vzhodu so se vračali. Nenadoma je planil Simon iz čolna in plaval proti bregu in tedaj so videli, da je stal na bregu Jezus ter jih čakal. Snidenje s Petrom je moralo biti ganljivo.«

»In potem?« – Marcelov glas je zvenel nepotrpeljivo – »Je spet zginil kakor prej?«

»Ne takoj. Delil je z njimi kruh in ribe in gotovo so kako uro govorili med seboj; posebno ljubezniv je bil s Petrom.«

»O čem pa je govoril?«

»O njihovih prihodnjih nalogah in kako morajo ohraniti v srcih njegov nauk in ga oznanjati naprej. Da bo spet prišel, a ne more reči, kdaj; naj bodo čuječi. Ko so pojedli, so porinili čoln v vodo, da bi se vrnili proti Kafarnaumu. Ko pa so vstavili vesla, Jezusa ni bilo več.«

»Pa se je pokazal še kdaj?«

»Ko smo ga videli zadnjikrat, sem bil zraven. Bilo je na nekem hribu v Judeji, nekaj milj severno od Jeruzalema. Tiste dni so strogo pazili na učence in druge Jezusove prijatelje. Shajali smo se le ponoči in na skritih krajih. Po Jeruzalemu so na zahtevo tempeljskih duhovnikov krožili legionarji in nas iskali in v Galileji sta grozila Herod Antipa in legat Julijan vsakemu s smrtjo, kdor bi le izgovoril Jezusovo ime.«

»So mar tudi ti verjeli, da je vstal?«

»Morda ne – a vedeli so, da se jim ni posrečilo zatreti spomina nanj. Najprej so mislili, da ga bodo ljudje kmalu pozabili in se povrnili v staro življenje. Nato so pa spoznali, da je Jezus razvezal moči ...«

»Tega ne razumem. Kakšne moči?«

»Na primer: tempeljski dohodki so se skrčili. Mnogi, ki so poprej plačevali desetino, so se ogibali nekaterih shodnic. Nobene sile ni bilo. Toda na trgih je po vsej Judeji, Galileji in Samariji upadala kupčija tistim trgovcem, ki so se hoteli prikupiti s sovraštvom do Jezusa. Jasno je bilo, da se to godi po skrivnem dogovoru. Zato so prepovedali vse shode Jezusovih učencev.«

»Koliko kristjanov pa je bilo tedaj v Jeruzalemu? Nekaj ducatov?«

»Kakih petsto se jih je izrecno izreklo zanj. Pet tednov po križanju je prišel v mojo hišo Alfej in naznanil, da je sklical Simon sestanek. Čez teden dni naj se zberemo kmalu po sončnem vzhodu na nekem hribu stran od ceste, kjer smo bili pogosto z Jezusom. Posamič smo morali tja, da bi nas ne opazili. Bilo je čudovito jutro. Ko sem šel v hrib, sem opazil pred seboj nekaj mož, od katerih sem poznal samo Simona. Nato sem dohitel Bartolomeja, ki je s težavo sopihal ob palici; že cel teden je bil na poti in skoraj ni mogel več naprej; a hotel je biti zraven, pa sem mu pomagal. Nenadoma – prilezla sva nekako do srede vzpetine – je obstal, pokazal s palico navzgor in vzkliknil: 'Glej, tamle na skali!' Pogledal sem – in tam je stal, v belem oblačilu, ki se je svetilo v soncu. Stal je na veliki, svetli skali, prav na vrhu, in čakal.«

»Si se ustrašil?«

»Ne, samo gnalo me je naprej, vendar nisem hotel pustiti Bartolomeja samega za seboj. Ko sva končno prilezla do vrha, sva razločno videla. Jezus je stal visoko in blagoslavlja iztezal roke. Ob nogah so mu klečali učenci; Simon je skrival obraz v dlani. Tudi z Bartolomejem sva pokleknila.« Justu je odpovedal glas, tako ga je premagal spomin. Marcel je molče čakal, dokler se ni mož spet zbral.

»Čez čas,« je spet začel Just in se še vedno otrešal velike ganjenosti, »smo zaslišali mrmrajoče glasove. Ko smo dvignili oči, ga ni bilo več.«

»Kam je šel, Just? Kam, misliš, da bi bil šel?« je vprašal Marcel tiše.

»Ne vem, dragi prijatelj. Vem samo, da živi in da ga vedno pričakujem. Včasih ga čutim prav blizu. Pomaga ti, da ostaneš pošten, če si v skušnjavi, da bi zavil s prave poti ali storil komu krivico ali kaj drugega takega – vedno je Jezus zraven tebe.«

»Mislim, da bi mi bilo kaj tesno, če bi čutil, da me vedno opazuje nevidni spremljevalec,« je rekel Marcel zamišljeno.

»Ne pa, če te podpira, da storiš najboljše, kar moreš – večjega zadovoljstva skoraj ni, Marcel.«

Nenadoma je planil Just pokonci, kajti neka svetilka se je bližala šotoru.

»Ali kdo prihaja?« je vprašal Marcel in se dvignil.

»Neki legionar,« je zamrmral Just.

»Upajmo, da je kako sporočilo o Demetriju.« Oba sta stopila med vhod v šotor.

Velik legionar je stal pred njima. »Prinašam sporočilo legata Pavla tribunu Marcelu Lukanu Galiju.«

»Tribun,« je mrmral razburjeno Just.

»Legat prosi svojega odličnega prijatelja, tribuna Marcela, da bi bil nocoj v trdnjavi njegov gost. Če si voljan takoj oditi, tribun, ti lahko na poti svetim.«

»Prav. Že grem. Počakaj tamle pri vhodu.«

Vojščak je pozdravil s kopjem in odkorakal.

Se nadaljuje

Oltar Jezusovega rojstva v cerkvi Sv. Trije kralji, Benedikt, foto: Ivo Žajdela

MALO ZA ŠALO

»Ali veš, kateri inštrument je najstarejši?« vpraša učitelj Pepija.

»Ja, harmonika!«

»Narobe, zakaj pa tako misliš?«

»Zato, ker je zgubana.«

Novopečena tašča (v kratkem razdobju sta se ji poročila sin in hči) sreča svojo dobro prijateljico. Ta jo pobara, kako kaj zakoni njenih otrok.

Iz tašče se kar vsuje:

»Oh, grozno, da ima ravno moj sin tako smolo in poroči tako leno žensko! Ti povem, kuha ji, pere, pospravlja. Za nameček je pa še ves nor nanjo, darila, rože, večerje ... Saj bom še znorela.«

Prijateljica: »Ja, to je pa hudo. Kako pa kaj hči?«

Tašča: »Ja, ta ima pa srečo. Nimaš pojma, kako zatega moža ima! Vse ji naredi, da ji še s prstom ni treba migniti. Pa kako jo ima rad!!!«

Polica j piše parkirni listek in k njemu pristopi Tone ter ga zaprosi:

»Ne počnite tega!«

Polica j piše naprej in se dela, kot da ga ni.

Tone pobesni:

»Tepec birokratski!«

Polica j molči, zatakne listek za brisalec in začne pisati novega.

»Idiot uniformirani, kaj počneš? Nehaj!!!«

Polica j se ne pusti zмести. Mirno zatakne drugi listek in začne pisati novega. Tone nadaljuje z žaljenjem in čez pol ure je za brisalcem lep kup listkov. Končno se naveliča in policist odide. Tone malo počaka, potem pa odide k svojemu avtomobilu in si reče: »Hec mora bit.«

Profesor študentu pri ustnem izpitu: »Poglejte skozi okno tista drevesa! Jih vidite?«

»Ja, vidim jih!«

»Ko bodo zopet listi na njih, lahko ponovno pridete na izpit!«

Leknar: »Tukaj imaš zdravilo za očeta. Pred uporabo ga je treba dobro pretresti.«

»Ne bo šlo,« reče Janezek.

»Zakaj ne?« vpraša lekarnar.

»Oče ima skoraj 100 kilogramov.«

KRIŽANKA

KRIŽANKA 2301	PRILOŽEN DOKUMENT	TVEGANJE	LIUBLJANA V RIMSKEM CASU	VELIKO, DOSTI, ZELO HUDO	KOS DEBLA, NA KATEREM CEPIJO DRVA	OLIMPIJSKE IGRE	LUKSEM- BURG	DEL OBRAZA	DOMAČIN V ISTRI	VRSTA HRASTA	AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA
GLAVNO MESTO											
ITALIJANSKO MESTO OB JADRANU							DOMAČA ŽIVAL BAJER BREZ GLAVE				
SLOVENSKO OBALNO MESTO						ZVEZDE RAZMETANE ČRKE BESEDE PISAVE (V=B)					
OBLOGA PREPOJENA Z LANENIM OLJEM								REGENS- BURG ZAŠČITNA SNOV		ŠVEDSKA MORSKA POŠAST V GRŠKI MITOL.	
REKA V RUSJI				MONOLITNI SPOMENIK VOŠČILO							
NOVA GORICA			ŽVEPLO KRANJ		OBLAČILO NA OBOD NAPETA TKANINA						
AUGSBURG		VRELA VODA PETER ROPRET					REČNI PRISTAN RENTGEN				PRIHOD LETELA ALI LADJE
 OSTER IZRAZ NESOGLASJA URADNI ZAPISNIK								NEZN. LETEČI PREDMETI NETIVO			
STIKI Z JAVNOSTJO			2. DEL BESE- DE STIČNA ŠPANIJA				PORTUGAL- SKA SL. SMUČAR BOJAN		100 M ² HALO (RAZMETANE ČRKE)		
18. ČRKA ABECEDE		ŠTEVILO OBVEZNO DELO (MNOŽINA)				LESENI OKR. PREDMET BOŠTJAN DVORČAK				ITALIJA MNOŽIČNI UPOR	
OSEBNI ZAIMEK			KISIK VOZNIK LETALA		NEOTESANEC OZN. ZA JA- KOST ELEK- TRIČ. POLJA						
ZVOK LAHNEGA UDARCA				SLOŽNOST, VZAJEMNOST NI STARO, AMPAK							
KOLINE BREZ GLAVE IN REPA					VODNIK ANTON	VELIKO RO- ČNO PRAJNE ENAKA SOGLASNIKA					
NAPRAVA ZA PREDEJNE									ANTON NADRAH NORVEŠKA		
GLAGOLNIK OD OGOVARJATI											
ČAS DVANAJSTIH MESECEV										ANTON KOROŠEC	
											2 0 2 3

REŠITEV KRIŽANKE št. 2212

44-ZANKA 2212	NEŠEŠI PRAVILNI ERICH BARNA ...	ZAVETNICA KROVNO ...JESKA	GL. MESTO PRAVILNI ...JESKA	ZINSKO IME	NI NAŠE AMPAK IT ...	TRIBE LANOGAL- ...NO	ČIRIL LAZAR	AVSTRIA	MAŠČONA IZ SMEJANE	ŠTAPNA, OBRAČNI, KANA SOPNOSTI
ZETA I SPELOVANI SPOJNI	R	E	P	A	T	I	C	A	M	U
BOG Z NAMI	E	M	A	N	U	E	L	M	A	S
JEZUSOVA MARIJA	M	A	R	I	J	A	M	A	S	T
1. ČRKA ABECEDE	A	N	E	M	A	N	K	A	R	L
SERBANI ODI DEL POSTORNA	R	T	A	A	K	A	R	T	O	N
VELIKA MORSKA ŽIVAL	K	I	T	U	R	Š	K	A	O	
BARBARA ALIC	B	S	T	I	K	A	L	O	O	V
18. ČRKA ABECEDE	R	K	A	N	J	A	V	E	C	
SLOVENSKI PISMA	I	V	A	N	C	N	A	M	A	Z
MOC	S	I	L	A	A	J	D	A	M	
ZINSKO IME (LUBROVAL- NO)	A	N	I	T	R	E	B	N	J	E
ANGLEŠKA PRESTRA- NICA	L	O	N	D	O	N	A	T	O	S
NABA TOVORNIK	N	T	Z	L	O	G	I	N		
MEDNAR. OLIMPIJSKI KODICE	I	O	C	A	O	S	K	A	R	
KRŠKO	K	K	P	R	I	S	T	A	V	A